

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

ТОП-16: ШОРТ-ЛІСТ — НЕ КАРОТКІ!

II Нацыянальная тэатральная
прэмія выходзіць на фінішную
прамыю. Шорт-ліст і тэрміны
сталічных паказаў —
у гэтым нумары.

С. 2

"ЛАДЗЯ..."
ПРЫПЛЫВАЕ
20-ГА.
ВАРТА ІСЦІ!

С. 3, 6

"БІБЛІЯ" ДЫ ІНШЫЯ КНІГІ СКАРЫНЫ, ЯКІЯ ЗНАЙШЛІ... ВЫПАДКОВА

С. 2

ЦІ ПАБАЧАЦЬ МУРЫ МІНДОУГА "НОВУЮ ШЧЫТОУКУ"?

С. 13

ДЗЕ РАЗАГНАЦА ПАРАВОЗУ?

С. 5

Аб'ява*

ОАО "Белпромкультура" УНП №40069601.
ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО
ГОМЕЛЬБЕЛПРОМКУЛЬТУРА

единственное
специализированное
предприятие
по производству
мебели
и оборудования
для библиотек
и учреждений культуры
предлагает

кафедры, стеллажи,
столы, шкафы, банкетки,
трибуны, мольберты
г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by

Нацыянальная тэатральная: перад фінішнай прамой

3 кастрычніка ў Нацыянальным прэс-цэнтры адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная ходу падрыхтоўкі II Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Для прысутных журналістаў былі агучаны вынікі работы экспертнай камісіі, у склад якой увайшлі мастацтвазнаўцы, крытыкі, вядучыя дзеячы тэатральнага, музычнага мастацтва, прадстаўнікі творчых саюзаў Беларусі, Міністэрства культуры краіны.

Як нагадаці прысутным, сёлета, у адрозненне ад мінулага года, тэатры пра-

явілі значна большую актыўнасць у падачы заявак. І, згодна з новаўвядзеннямі ў Палажэнне аб Нацыянальнай тэатральнай прэміі, шэраг калектываў прадставіў да саканання прэміі не па адной, а па дзве і нават па тры работы, што складала агульную лічбу ў 39 спектакляў. З іншых новаўвядзенняў прэміі — поруч з існуючымі намінацыямі "Лепшы спектакль", "Лепшая рэжысёрская работа", "Лепшая жаночая роля", "Лепшая мужчынская роля", "Лепшая работа мастака-пастаноўшчыка", "Лепшае музычнае афармленне спектакля" і "Лепшая пастаноўка па творы сучаснага беларускага аўтара" з'явіліся тры новыя: "Лепшы спектакль тэатра лялек", "Лепшы спектакль для дзяцей" і "Лепшая

работа харэограф-пастаноўшчыка".

Фінальныя мерапрыемствы Нацыянальнай тэатральнай прэміі пройдуць з 12 па 18 лістапада. У гэты час усе спектаклі-фіналісты можна будзе пабачыць на сталічных тэатральных пляцоўках. А 19 лістапада ў Вялікім тэатры оперы і балета адбудзецца ўрачыстае ўзнагароджанне пераможцаў. На дадзены ж момант, як паведаміў першы намеснік міністра культуры краіны Уладзімір Карачуўскі, ідзе праца па зборы заявак ад тэатраў на ўдзел у рабоце журы — тэатральнай акадэміі, фарміраванне графіка конкурсных выступленняў, а таксама запрашэнні замежных гасцей да ўдзелу ў мерапрыемствах Нацыянальнай тэатральнай прэміі.

"Фірапа.tut" паводле П'ера Бамаршэ Сучаснага мастацкага тэатра УП "Віртуозы сэрны";

"Сродак Макропуласа" Карэла Чапека Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм";

"Страцім-лебедзь" Юрыя Сохара па матывах паэмы Максіма Багдановіча Магілёўскага абласнага тэатра драмы і камедыі імя В.І.Дуніна-Марцінкевіча (г. Бабруйск);

"Раскіданае гняздо" Янкі Купалы Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы імя Ленінскага камсамола Беларусі;

"Прынцэс і Свінапас" паводле Ханса-Крыстыяна Андэрсена Беларускага тэатра "Лялька" (г. Віцебск);

"Вар'яцкі дзень, або Жаніцьба Фігара" паводле П'ера Бамаршэ Гомельскага абласнага драматычнага тэатра;

"Пікавая дама" Аляксандра Пушкіна, Пятра Чайкоўскага Гродзенскага абласнага тэатра лялек;

"Аднакласнікі" Юліі Чарняўскай Магілёўскага абласнага драматычнага тэатра;

"Чарадзейны пэндзлік" Алесі Сабела, Ігара Казакова Магілёўскага абласнага тэатра лялек.

А вось шорт-ліст Нацыянальнай тэатральнай прэміі, які стаў вынікам месяца работы экспертнай камісіі па "адсеву" спектакляў-фіналістаў і выглядае наступным чынам:

"Аіда" Джузэпэ Вердзі Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь;

"Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл" Францішкі-Уршулі Радзівіл, Сяргея Кавалёва Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы;

"Гора ад розуму" Аляксандра Грыбаедава Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага;

"Леаніды не вернуцца на зямлю" Уладзіміра Караткевіча Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа (г. Віцебск);

"Пан Міністар" Францішка Аляхновіча Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача;

"Вянчанне" Вітольда Гамбровіча Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек;

"Бяда ад пяшчотнага сэрца" Уладзіміра Салагуба Драматычнага тэатра Беларускай Арміі;

Кругабег Скарынавай "Бібліі"

4 кастрычніка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася выстаўка "Францыск Скарына: падарожжа на Радзіму". На ёй экспануецца канвалют, які складаецца з адзінаццаці выданняў Францыска Скарыны, з фонду Верхнялужыцкай навуковай бібліятэкі (г. Гёрліц).

Да арганізацыі выстаўкі спрычыніліся Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Пасольства Федэратыўнай Рэспублікі Германія ў нашай краіне.

Сярод адзінаццаці кніг канвалюта ёсць такія, што адсутнічаюць у Беларусі. Напрыклад, кніга "Быццё" з цудоўным гравіраваным тытульным аркушам, а таксама "Чатыры Кнігі Царстваў" са знакамітым партрэтам першадрукара. Да 13 кастрычніка выстаўка будзе працаваць у Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі краіны, а з 15-га па 24-га — у Нацыянальным гісторыка-культурным запаведніку "Нясвіж".

На прэзентацыі прысутнічалі прадстаўнікі культурнай і навуковай грамадскасці, дыпламатычнага корпуса, прэсы. Пра значнасць міжнародных культурных праектаў казаў у сваёй прамове міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Ён згадаў, што вяртанне гістарычнай спадчыны — адзін з прыярытэтаў дзейнасці культурных устаноў Беларусі. Аднак, паколькі заканадаўства краіны, дзе знаходзяцца нашы каштоўнасці, не дазваляе вярнуць іх на радзіму, нам застаецца іх набываць, браць на дэпазіт альбо рабіць копіі.

Нумар для Сродку...

З 11 па 14 кастрычніка Тэатр-студыя кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" у рамках Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы прадставіць у Вільнюсе свае спектаклі.

Тэатр прэзентуе літоўскім глядачам дзве работы: пастаноўку знакамітай камедыі Рэя Куні "№ 13", а таксама "Сродак Макропуласа" Карэла Чапека.

Рэжысёр абедзвюх пастановак — Таццяна Траяновіч. І абодва гэтыя спектаклі Тэатр-студыя кінаакцёра лічыць сваімі знакавымі работамі апошніх гадоў. Так, акцёр Павел Харланчук-Южакоў, выканаўца галоўнай ролі ў спек-

таклі "№ 13", стаў пераможцам у намінацыі "Лепшая мужчынская роля" ў рамках мінулага года Нацыянальнай тэатральнай прэміі. А спектакль "Сродак Макропуласа" увайшоў у сёлетні шорт-ліст гэтага тэатральнага конкурсу (пра гэта падрабязна на — стар. 2). Дарэчы, для пастаноўкі п'есы К.Чапека гэта не першы выезд "у вялікі свет": вясной сталічныя акцёры сыгралі гэты спектакль у Чэхіі — на радзіме пісьменніка.

Застаецца толькі зазначыць, што гастролі тэатра адбудуцца пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Пасольства Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы.

П.В.

4 кастрычніка, за лічаныя дні да пачатку Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі", у Міністэрстве культуры краіны прайшло чарговае пасяджэнне аргкамітэта.

нім з'яўляецца і той факт, што ў мерапрыемстве плануецца задзейнічаць не толькі музейныя ўстановы сістэмы Міністэрства культуры Беларусі, а таксама — Міністэрства адукацыі, ды многія ведамасныя музеі.

Тыдзень да Музейнага

Адкрыў яго міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Ён падкрэсліў, што развіццё музейнай справы ў нашай краіне з'яўляецца адным з прыярытэтаў дзяржаўнай палітыкі. Сведчаннем таму — адкрыццё для наведвальнікаў Мірскага замка, Нясвіжскага палацава-паркавага ансамбля, Музея беларускай дзяржаўнасці. Згодна з планам, праведзены капітальныя рамонтны ў Дзяржаўных літаратурных музеяў Янкі Купалы і Максіма Багдановіча, Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, Гомельскім палацава-паркавым ансамблем ды многіх іншых установах.

Пад час пасяджэння абмяркоўваліся бягучыя пытанні падрыхтоўкі маштабнага і прадстаўнічага мерапрыемства, каб годна прадставіць усе здабыткі ды напрацоўкі ў айчынай музейнай сферы як жыхарам Беларусі, так і шматлікім замежным гасцям, ды правесці Першы Нацыянальны музейны форум на самым высокім узроўні. У прыватнасці, уніміліся тэмы спонсарскай падтрымкі, наладжвання актыўнай рэкламы Нацыянальнага музейнага форуму ў сродках масавай інфармацыі ды многія іншыя.

Як зазначыў начальнік упраўлення культуры Гродзенскага абласнага выканаўчага камітэта Аляксандр Вярсоцкі, на ўдзел у форуме паступілі заяўкі больш чым ад 140 устаноў і арганізацый. Важ-

Ю.Ч.

Сем азербайджанскіх цудаў

8 — 10 кастрычніка ў Мінску пройдуць Дні культуры Азербайджана ў Беларусі. Іх праграма складаецца з цырымоніі ўрачыстага адкрыцця, дзвюх выставак, паказу трох кінастужак і, галоўнае, класікі азербайджанскага балета — "Сямі прыгажунь" Кара Караева паводле аднайменнай паэмы Нізамі.

Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, павялічыць, трэба спадзявацца, цікавасць патэнцыйных падарожнікаў. Фільмы "Дзе адвакат?", "Заложнік", "Сцяпняк" можна будзе паглядзець у кінатэатры "Перамога".

Старадаўнія гістарычныя помнікі і сучаснасць паўстануць на фотаздымках вядучых азербайджанскіх майстроў. Выстаўка аб'ектаў турызму, якая разам з фота змесціцца ў

А ў аўторак нас чакае новая рэдакцыя знакамітага балета. Пастаўлены ў 1952 годзе, у 2008-м ён набыў новае лібрэта, і замест звычайнай казкі атрымаўся прытча. З трагічным фіналам. І з па-ўсходням тонкім філасофска-сімвалічным зместам, які данясуць артысты Азербайджанскага тэатра оперы і балета імя Мірзы Ахундава.

Н.Б.

"Парыжская школа..." Паспяховы старт

У Нацыянальным мастацкім музеі паспяхова працягвае працу выстаўка — арт-праект "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі. З калекцыі "Белгазпрамбанка", музейных і прыватных збораў", на якой прадстаўлена каля ста палотнаў, графічных твораў і бронзавая скульптурная кампазіцыя Осіпа Цадкіна — "Малая П'ета". "К" ужо неаднойчы пісала пра гэты ўнікальны праект, і сёння, калі мінула тры тыдні з дня вернісажу, можна падвесці першыя вынікі.

будучыні нашай планеты, г. зн. магчымай мадэлі жыцця на ёй дзе-небудзь у XXV ст.

Выстаўку "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі" можна смела лічыць першай лаптаўкай вяртання імён нашых слаўтых землякоў на родную ніву і, значыць, нейкім трамплінам для гледача ў сэнсе пераарыентацыі яго поглядаў на мастацтва і закарэзлых "ідэалаў" — трамплінам у сучасны духоўны свет, народжаны нашымі папярэднікамі, "парушальнікамі спакою" — "беларускімі парызжанами".

На сённяшні дзень, пачынаючы з 22 верасня, выстаўку ўжо наведала больш за чатыры тысячы чалавек. Самае цікавае, што большасць з іх — простыя гледачы, так бы мовіць, "неспецыялісты" ў галіне выяўленчай культуры. А гэта дарагога варты. І яшчэ кожны можа пакаштаваць кубачак добрай гарачай кавы ў віртуальным "парызжскім" кафе "Ратонда", што размясцілася ў адной з музейных залаў. Такая вось "французская" аўра ў беларускай духоўнай прасторы...

Б.К.

Наш кар.

Рэспубліканскі кінафестываль беларускіх фільмаў, які завяршыўся ў Брэсце 2 кастрычніка, — своеасаблівы кінематаграфічны дажынк, што адсочваюць дыніміку развіцця айчыннага кіно за апошнія два гады. Гэтым разам “урэджай” быў досыць прадстаўнічы: агулам у конкурснай праграме форуму ўзялі ўдзел больш за паўсотні айчынных стужак — ігравых, дакументальных, анімацыйных.

Гран-пры атрымала аўтэнтыка

Даробак беларускага кіно за “справаздачны перыяд” куды больш аб’ектыўна выглядае збоку. Менавіта таму пачэсная роля старшыні журы была адведзена аўтарытэтныму замежнаму госцю — віцэ-прэзідэнту Гільдыі кіназнаўцаў і кінакрытыкаў Расіі Леаніду Паўлючыку. Узяўшы слова на цырымоніі закрыцця форуму, ён рэзюмаваў вынікі сваёй работы:

— Фільмы фестывалю пераканалі мяне ў думцы, што беларускае кіно не проста існуе — яно абсалютна жывое, абсалютна крэатыўнае, дынамічна развіваецца. Ёта кіно, якое ўтварае заяўляе пра

сябе не толькі ў беларускай прасторы. У вас ёсць жанравае, дзіцячае кіно, псіхалагічная драма, дынамічныя серыялы, экранізацыя класікі...

І тым не менш, пры гэтай разнастайнасці выбару галоўны прыз усё ж узялі дакументалісты — нібыта яшчэ раз пацвердзіўшы, што менавіта яны складаюць сапраўдны гонар беларускага кіно: Гран-пры фестывалю атрымаў фільм “Дрысвяты. Песня і лёс”, зняты рэжысёрам Міхаілам Жданоўскім на студыі “Летапіс” Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

ны ігравы фільм), “Апошні ліст” Тараса Вашчанкі (лепшы неігравы фільм), “Чацвёрты апельсін. Пракоф’еў” Юліі Цітовай (лепшы анімацыйны фільм). Лепшым рэжысёрам у ігравым кіно быў прызнаны Аляксандр Яфрэмаў (тэлесерыял “Немец”), у неігравым — Віктар Асюк (дакументальная стужка “Цяпло”). Журы адзначыла таксама і лепшых выканаўцаў мужчынскай ды жаночай роляў — Вераніку Пляшкевіч і Руслана Чарнецкага.

Спецыяльныя імяныя прывы, заснаваныя па ініцыятыве Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, прызначаны

Фільм здымаўся ў невялікім мястэчку на Браслаўшчыне, на самым ускрайку Беларусі. Далікатна пранікаючы ў ягоны мікракосмас, рэжысёр і аўтар сцэнарыя (абедзве іпастасі спалучаны ў адной асобе) звяртае асаблівую ўвагу на аўтэнтэчную народную культуру, што перадаецца з пакалення ў пакаленне, удаля раскрывае характары каларытных персанажаў стужкі, выяўляючы багацце іх унутранага свету.

“Крыштальных буслоў”, гэтых своеасаблівых беларускіх “Оскараў”, атрымалі стужкі “Самотны востраў” Пётэра Сіма (лепшы ігравы фільм), “Усё, што нам трэба...” Івана Паўлава (лепшы тэлевізій-

падтрымаць маладое пакаленне кінематаграфістаў. Прыз “За лепшы дэбют у кінарэжысуры імя народнага артыста СССР, кінарэжысёра Віктара Турава” быў уручаны сёлетняй выпускніцы БДАМ Алене Чэкінай за стужку “Мільянер”. Рэжысёр Аляксей Макаранка атрымаў Прыз імя народнага артыста Беларусі Міхаіла Пташчука “Момант ісціны” за лепшую студэнцкую работу.

Урэшце, яшчэ адна ўзнагарода папоўніла багаж “Самотнага вострава”: апэратар фільма Вадзім Пацеў атрымаў імяны Прыз заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Юрыя Марухіна.

“Лістапад” & франкафонія

Як нам паведамілі ў дырэкцыі “Лістапада”, сёлета на кінафестывалі будзе прадстаўлена ўсяго больш за сто фільмаў. Іх спіс агучаць на прэс-канферэнцыі за два тыдні да пачатку Міжнароднага кінафоруму.

У прыватнасці, на сёлетнім “Лістападзе” будзе прадстаўлена рэтраспектыва “Вачыма Германіі”, фільмы якой уяўляюць з сябе змацывію абвостраны апоўдні пра тое, што хвалюе немцаў сёння, і пра тое, што яны памятаюць са сваёй гісторыі. У рэтраспектыве — шэсць стужак. Пяць былі створаны ў 2011 годзе, адна — у 1978-м і летась адрэстаўравана.

Сярод фільмаў — карціны трылогіі “Драйлебен”: “Нешта лепшае, чым смерць”, “Не хадзі за мною”, “Адна хвілі-

на цемры” рэжысёраў Крысціяна Петцольда, Дамініка Графа, Крыстафа Хохайслера. Авантурная камедыя Леандра Хаўсмана “Гатэль “Люкс”, а таксама фільмы “Сума ўсіх маіх частак” (рэжысёр — Ханс Вайнгартнер) і “Адчай — вандроўка ў свет” (рэжысёр — Райнэр Вернэр Фасбіндэр).

Паводле слоў супрацоўніка аддзела культурных праграм мінскага Інстытута Гётэ Веры Двядок (установа ініцыявала рэтраспектыву), гэтыя фільмы адабраны па выніках года ў Германіі. Іх папулярнасць на радзіме дае падставы меркаваць, што такое кіно будзе цікавым і беларускім гледачам. У такім фармаце — у рамках міжнароднага фестывалю — падборка нямецкіх карцін прадстаўлена ў нашай сталіцы ўпершыню.

Праграмны дырэктар праграмы ігравога кіно “Лістапада” Ігар Сукманаў адзначаў, што крытэрыям, паводле якога згаданыя фільмы трапілі на фестываль, з’яўляюцца

прафесійны ўзровень і зорныя імёны. У прыватнасці, адрэстаўраваную стужку “Адчай — вандроўка ў свет” будзе прадстаўляць у Мінску зорка еўрапейскага кіно, выканаўца галоўнай ролі Андрэа Ферэоль.

Ён таксама паведаміў, што на кінафоруме гледачы пабачаць рэтраспектывы расійскіх і славацкіх фільмаў. Калі кіно ўсходніх суседзяў для нас — рэч звыклая, дык славацкае, прадстаўленае творчасцю Штэфана Угера, будзе для шырокай грамады адкрыццём. Угер — мастак маштабу Формана і Паланскага.

Для нашай краіны Мінск — не адзінае акно ў вялікі кінасвет. З 8 па 13 кастрычніка ў Гомелі пройдзе Тыздзень франкафоннага кіно — традыцыйны для горада над Сожам. Сёлета гамяльчане пабачаць не толькі французскія фільмы, але і работы швейцарскіх рэжысёраў.

П.В.

Здымайце “...Маскі”, спадары!

Амаль тры тыдні ахоплівае Міжнародны форум тэатральнага мастацтва “ТэАрт”, што распачаўся ў Мінску 2 кастрычніка. Але галоўная “статыстыка” гэтага фэсту не ў яго працягласці, а ў творчым значэнні, якое складаюць чатырнаццаць спектакляў (тры з іх паказваюцца двойчы) з васьмі краін свету: Беларусі, Італіі, Латвіі, Літвы, Польшчы, Расіі, Францыі, Эстоніі.

Праграма мае чатыры вектары. Адзін з іх — “Залатая маска” ў Беларусі: спектаклі, адзначаныя найпрэстыжнай Нацыянальнай прэміяй Расіі. Другі кірунак (самы, дарэчы, разгорнуты і аб’ёмны) — міжнародны, што яднае пастаноўкі з розных краін свету. Яшчэ адзін — нацыянальная прэм’ера: “Ладзя Роспачы” паводле Уладзіміра Караткевіча, запланаваная як закрыццё фестывалю 20 кастрычніка. Нарэшце, маладзёжная off-праграма. Разнастайны і жанравы ахот: ёсць і мюзікл, і пластычныя спектаклі, не кажучы ўжо пра драматычныя.

— Сёння ў рэспубліцы, — адзначаў пад час прэс-канферэнцыі начальнік упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіл Казловіч, — восем буйных тэатральных праектаў.

Крок дзіцячы, крок дарослы

Падрыхтоўка да “Еўрабачання” ўваходзіць у новы графік. Не пастелі мы на мінулым тыдні выбраць прадстаўніка нашай краіны на дзіцячае спаборніцтва (у снежні ў Амстэрдаме выступіць 12-гадовы мінчанін Ягор Жэшка з песняй “А мора-мора...”), як пачаўся адбор на дарослы конкурс. Апошні дзень прыёму заявак — 22 кастрычніка.

Папярэднія праслухоўванні павінны адбыцца да 31 кастрычніка. Паўфінал — 16 лістапада. Фінал — 7 снежня: менавіта тады мы даведаемся, хто паедзе ў Шве-

цыю ў маі 2013-га. Дарэчы, адборачных прыступак можа быць і менш: калі журы адразу вылучыць не больш за дзевяць прэзтэндэнтаў, паўфінал не спатрэбіцца.

Пакуль, як прывялася кіраўнік праекта “Еўрабачанне-2013”, намеснік галоўнага дырэктара канала “Беларусь 2” і тэлеведучая Вольга Шлягер, ніводнай заяўкі не паступіла. Але тэлефанаванніў ды электронных пытанняў было шмат, у тым ліку з Расіі і Румыніі. Прычым пачыналі цікавіцца адборам задоўга да 1 кастрычніка.

Змяніліся сёлета і некаторыя іншыя ўмовы. Белтэлерадыёкампанія ўжо не будзе так апекаваць артыстаў, як раней. Яна адказвае, найперш, за трансляцыю.

І за папярэднюю “раскрутку”. Асаблівы акцэнт будзе зроблены на замежных тэлегледачоў, якія ў час правядзення “Еўрабачання-2013” змогуць галасаваць за нашага ўдзельніка.

Ну а свае нумары, іх сцэнічнае афармленне, фанарамы і усё астатняе, што датычыцца творчага складніка, рытууюць самі канкурсанты ці тыя прадзюсары, калектывы ды арганізацыі, якія імі займаюцца. Тым не менш, як загэўнілі журналістаў на прэс-канферэнцыі, калі кіраўніцтва Белтэлерадыёкампаніі прыме рашэнне кагоscopy прадзюсераваць, будзе складзена адпаведная каманда.

Менш пампезным стане і фінал нацыянальнага адбору. Як і паўфінал, ён пройдзе ў прамой трансляцыі, але не з канцэртнай залы, а з вялікай студыі тэлебачання.

Н.Б.

Станцаваць “Серэнаду”

Сёння і заўтра ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі — прэм’ера аднаактовай “Серэнады”. Легендарную харэаграфічную пастаноўку Дж.Баланчына паводле аднайменнай соіты для струнных П.Чайкоўскага перанесла на нашу балетную трупку Нанэт Глушак з Францыі, якая калісьці вучылася ў школе Баланчына, потым танцавала ў ягонай трупе, а цяпер з’яўляецца афіцыйным прадстаўніком яго Фонду і з 1987 года ставіць “Серэнаду” па ўсім свеце.

Летась беларускія гледачы бачылі гэты аднаактовы балет у выкананні грузінскіх артыстаў. Цяпер “Серэнада” трывала прапісалася на нашай сцэне. І, можа стацца, у такім выглядзе паедзе за мяжу, калі Фонд

Баланчына, угэўніўшыся ў дакладнасці выканання ўсіх тонкасцей пастаноўкі, дасць на тое згоду.

Усе ўдзельнікі спектакля працавалі над ім з вялікім захапленнем, адзначаючы складанасць новага для нас харэаграфічнага стылю, пазначанага “пячаткай” майстра. Сапраўды, неакласіка ў кожнага з харэографу — свая. У Баланчына — насычаная не фіксацыяй поз, як у класіцы, а пастаянным рухам: літаральна на кожны такт, а часам і амаль на кожную яго долю ён праганювае новае па, што нечым нагадвае класічнае і, адначасова, мае прынцыповыя адрозненні. Пад балетным ракурсам давалося зірнуць на знаёмую партытуру і дыржожору Вячаславу Волічу. Што ж да праслаўтай бессюжэтнасці гэтага спектакля, дык яна, як прывялася артысты, падманная, бо кожны ўносіць у спектакль свае пачуцці, якія нельга перадаць словамі — толькі танцам, пластыкай і музыкай...

Н.Б.

Узмах смычка

Фота Юрыя ІВАНОВА

Учора завяршыўся XVII Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. У адным з яго канцэртаў саліраваў званы беларускі скрыпач Арцём Шышкоў — лаўрэат Міжнароднага конкурсу каралевы Лізаветы ў Брусэлі і ўладальнік шматлікіх іншых найпрэстыжных узнагарод. Дзяржаўным акадэмічным сімфонічным аркестрам Беларусі ў той вечар дырыжыраваў Валянцін Урупін (Расія). Аналітычны матэрыял, прысвечаны фестывалю, чытайце ў наступным нумары “К”.

“Каласавіны” ў фармаце ІТ

Асноўная частка ўрачыстых мерапрыемстваў, прымеркаваных да 130-годдзя з дня нараджэння класіка айчыннай літаратуры Якуба Коласа, пройдзе напрыканцы гэтага месця ў родных мясцінах Песняра — на Стаўбоўскай зямлі. Плануецца, што ў Рэспубліканскім свяце прымуць удзел народныя і аматарскія музычныя калектывы, айчынныя і замежныя пісьменнікі, літаратуразнаўцы.

Разам з тым, па добрай традыцыі, цягам трох дзён — з 1 па 3 лістапада — у Мінску пройдзе чарговыя “Каласавіны”. Як адзначылі ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, у рамках свята адбудуцца сустрэчы з кіраўнікамі арганізацый, якія носяць імя народнага паэта Беларусі Якуба Коласа, падвядзенне вынікаў музейнай акцыі “130 прывячэнняў Песняру”. Прадстаўнічай чакаецца і XXVII Між-

народная навуковая канферэнцыя “Якуб Колас. Чалавек. Эпоха. Час”. У ёй прымуць удзел даследчыкі гісторыі беларускай літаратуры XIX — XX стст., гісторыкі, архівісты, культуролагі, музейшчыкі. Сярод пытанняў, што будуць узнімацца на форуме, — творчая спадчына Якуба Коласа ва ўспрыняцці замежнага чытача, дабрачынная дапамога Песняра, творчыя і дзелавыя кантакты паэта перыяду 1941 — 1956 гг.

Акрамя таго, спецыялісты змогуць ацаніць інавацыі ў галіне інтэрпратэцый жыцця і творчасці Якуба Коласа ў экспазіцыйнай і навукова-асветніцкай дзейнасці музея, а таксама выказаць сваё бачанне праблемы фарміравання новых музейных брэндаў сродкамі ІТ-тэхналогій, у тым ліку ацаніць, наколькі поўна адлюстравана імя Якуба Коласа ў Інтэрнэце.

Завершацца святочныя мерапрыемствы ўрачыстай цырымоніяй усладання кветка да помніка Якубу Коласу ў Мінску. Чакаецца, што па выніках працы канферэнцыі будзе выдадзены зборнік матэрыялаў “Каласавіны”.

“Напеў зямлі...” чакае!

Сёння ў Мар’інай Горцы — юбілейны, X Фестываль народнай творчасці Мінскай вобласці “Напеў зямлі маёй”.

Як паведамілі “К” у галоўным упраўленні ідэалагічнай работы Мінаблвыканкама, удзельнікамі конкурсу стануць 28 аматарскіх калектываў са званнямі “народны” і “ўзорны” з усіх куткоў Міншчыны.

Пераможцы фестывалю атрымаюць, акрамя спецыяльных дыпламаў, каштоўныя прывы: камп’ютары для студыі гуказапісу, музычныя інструменты, гукаўзмацняльную апаратуру, канцэртныя мік-

рафоны і многае іншае. А Гран-пры фестывалю — мікрааўтобус “Газель” — будзе ўручаны калектыву, які прадэманструе самы высокі ўзровень выканальніцкага майстэрства.

Па традыцыі, журы конкурсу ўзначае кампазітар, народны артыст СССР, старшыня Беларускага саюза кампазітараў, прафесар Ігар Лучанок. Сустаршыня журы — мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Г.Цітовіча, народны артыст Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі нашай краіны, старшыня Беларускага саюза музычных дзеячаў, прафесар Міхаіл Дрынеўскі.

Матэрыялы сённяшніх сацыяльных палос разглядаюць праблемы развіцця тэатральнага фестывальнага руху і музейнай справы на прыкладзе Брэстчыны. Якой быць і каму фарміраваць праграму Міжнароднага тэатральнага фестывалю "Белая вежа"? Ці праўдзівыя чуткі пра тое, што некаторыя экспанаты Брэсцкага музея чыгуначнай тэхнікі ідуць пад распіл? Пра гэта — у артыкулах рубрыкі.

Персаніфікацыя адборшчыкаў

Згадваючы гісторыю "Белай вежы", нельга абысці ўвагай той факт, што на працягу ўсяго яе існавання тэатральныя крытыкі і тэатразнаўцы проста-такі даймалі дырэктара Аляксандра Козака пытанні аб канцэпцыі фестывалю, яго генеральнай лініі. З часам яна нязмушаным чынам вымалявалася як магчымасць знаёмства беларускіх тэатралаў з рознымі формамі сучаснага тэатральнага мастацтва, пачынаючы ад традыцыйна-нацыянальных яго відаў і да авангардна-эксперыментальных праёў. І раз адразу ў рамках фестывальнай праграмы знаходзіліся спектаклі, якія насамрэч адкрывалі глядачам новыя, адрозныя ад звыклых, тэатральныя ўражанні.

Але любая ідэя павінна мець сваё лагічнае развіццё, раскрыццё. І "геаграфічная" колькасць таксама рана ці позна музіць, паводле закону дыялектыкі, перайсці ў якасць. Якім чынам арганізатары пераадолеюць гэты бар'ер? Магчыма, за кошт больш пільнага фарміравання афішы на адборачным этапе. Не сакрэт, што значная колькасць буйных сусветных тэатральных фестывалю мае сваіх праграмных дырэктараў ды куратараў. За кошт гэтага і сама афіша фарміруецца канкрэтнымі людзьмі, якія "падпісваюцца" пад ёю і — нясуць своеасаблівую адказнасць за тыя пастаноўкі, што трапляюць на падмосткі.

З іншага боку, персаніфікацыя фестывальных адборшчыкаў дадае яшчэ адзін важны момант — магчымасць фарміравання цэласнай канцэпцыі самога прагляду. Ды не на ўзроўні тэматыкі, што, дарэчы, вельмі слушна ў апошнія гады стала практыкаваць "Белая вежа", а больш глыбока, збіраючы спектаклі ў цэласную мазаіку. Не выпадкова і гэтым разам згадвалася ідэя арганізатараў і, у прыватнасці, дырэктара фестывалю Аляксандра Козака адносна таго, што фестываль — гэта своеасаблівы самастойны спектакль з усім комплексам адпаведных асаблівасцей ды нюансаў.

Гледачы ці крытыкі: хто на першым месцы?

Яшчэ адна традыцыйная дылема, якая паўстае, не пабаюся сказаць, перад усімі арганізатарамі тэатральных

на вузкае кола тэатральных "гурманаў" фестываль страчвае магчымасць шырокага розгаласу ў асяроддзі гараджан (а, прынамсі, "Белая вежа" з самага пачатку задумвалася, як творчы форум для брэстчан ды жыхароў рэгіёна). Але ж прыстаўцы на забяўляльны фактар і як мага больш шырокі глядацкі попыт "пад абстрэлам" апы-

ленні свае яны выстаўляюць ганарары, памеры якіх часам могуць набліжацца і да сумы ўсяго бюджэту форуму. І хаця кожны з нас ведае, што ўзровень мастацтва ніяк не залежыць ад колькасці ўкладзеных у яго грошай, усё ж аб'ектыўныя магчымасці выдаткаў робяць уплыў на канчатковы вынік.

або іншыя формы актуальнага тэатральнага бытавання.

Хтосьці скажа мне, што гэта занадта: патрабаваць ад гаспадароў "Белай вежы" не толькі правядзення форуму на годным узроўні, але ж і падрыхтоўкі акурат да яго штогадовай новай крэатыўнай пастаноўкі. Але ж не памылюся, калі скажу: у глыбіні душы арганізатары фестывалю

Стаўка на "гурманаў", або Якасць "пад абстрэлам"?

Найстарэйшы айчыны тэатральны фестываль "Белая вежа" ўжо даўно стаў не проста творчым форумам, але і своеасаблівай лакмусавай паперкай, што дае нам падставы ўбачыць, якім чынам развіваецца сёння фестывальны рух. Тым больш, у XXI стагоддзі жадання сабраць у адным месцы ў адзін час цікавыя пастаноўкі мала для таго, каб весці гаворку пра фестываль як з'яву самастойную і самадастатковую. Якія ж складнікі робяць сёння тэатральны фестываль — фестывалем?

Альтэрнатыўныя крыніцы крэатыву...

Чым жа вабяць гараджан — аматараў тэатральнага мастацтва — фестывалі кшталту "Белай вежы"? Думаю, не памылюся, калі скажу: адным з вызначальных фактараў з'яўляецца магчымасць пабачыць тое, што ў будзённым жыцці аматарам тэатральнага мастацтва практычна недаступнае. А яшчэ — нешта, прызначанае выключна для фестывальнага паказу. Думаецца, акурат гэтая ніша — стварэнне ўласнай тэатральнай прапановы — таксама магла б стаць адным з дадатковых вабных элементаў фестывальнай афішы.

Так, традыцыйна гаспадары форуму — Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы — прадстаўляюць глядачам свае спектаклі, аднак амаль заўсёды яны з'яўляюцца навінкай выключна для гасцей фэсту: гараджане ж, як правіла, ўжо ведаюць іх, бо мелі магчымасць пабачыць у бягучым рэпертуары. У выніку аказваецца, што гаспадарская гасціннасць, што працяўляецца, у тым ліку, і ў прадстаўленні прыезджым калектывам лепшага сцэнічнага часу, а сабе — часу дзённага, становіцца своеасаблівым "паражэннем" ва ўласных правах: людзі тэатральныя ведаюць, наколькі розніца прэм'ерна-фестывальнага публіка і падлеткава-школьня.

Згадваецца і цікавы вопыт гаспадароў фестывалю, калі некалькі гадоў таму яны прадставілі публіцы свой вопыт вулічнай пастаноўкі — "Мара пра Дон Кіхота", якая аказалася цікавым творчым досведам не толькі для самога брэсцкага тэатра, бо прымусіла акцёраў устаць на хадзі і асвойваць нязвыклую для іх прастору плошчы. Не меншы інтарэс выклікаў той спектакль і ў колах прафесіяналаў ад тэатра, бо даў падставы для грунтоўнага аналізу магчымасцей сучаснага беларускага тэатра і таго, наколькі апошні, знаёмячыся з вопытам існавання сваіх калег з бліжніх краін, зацікаўлены і здольны пераймаць, прымаць тыя

пра гэта мараць. Сведчаннем таму — і тыя майстар-класы, якія ў апошнія гады хоць і сціпла, ды ладзяцца ў рамках фэсту.

Думаецца, яшчэ адным крокам у дадзеным кірунку інтэграцыі ў сусветную фестывальную прастору было б стварэнне адмысловай капрадукцыі, што сталася б крэатыўным актам супрацоўніцтва з самымі цікавымі творцамі, "заўважанымі" на "Белай вежы", як у свой час гэта было з рэжысёрамі, якіх пасля падзеі запрашалі для пастаноўкі рэпертуарных спектакляў тэатра. Сёння любы буйны тэатральны фестываль не абыходзіцца без уласных "агентаў" у выглядзе пастановак і праектаў як на ўласнай пляцоўцы, так і на сцэнах іншых тэатраў, якія прадстаўляюць не толькі стваральніцаў — пастановачную групу, але і, найперш, сваіх "ідэолагаў" — дырэкцыю форуму-стваральніка.

Разумею і тое, што патрабаваць падобнай актыўнасці ад арганізатараў "Белай вежы" было б цалкам неправамерна, бо, у адрозненне ад таго ж "Балтыйскага дома" ў Санкт-Пецярбургу, дзе фестывальная дзейнасць з'яўляецца асноўным накірункам работы, "Белая вежа" збіраецца, так бы мовіць, у вольны ад асноўнай працы час і выключна супрацоўнікамі тэатра, без прыцягнення дадатковых творчых сіл. З аднаго боку, гэтка творчая апантанасць і вернасць фестывальнай ідэі на працягу такога доўгага часу не можа не выклікаць павагі і слоў шчырага прызнання ўсім тым, для каго "Белая вежа" стала не проста "працоўнай нагузкай", а — неад'емнай часткай фестывальнага творчага жыцця тэатра, горада, краіны. Але ж, безумоўна, не магу не агучыць і мары пра тое, што калі-небудзь "Белая вежа" зможа выйсці на новую прыступку ўласнага прафесійнага развіцця і разгарнуць такі фестывальную дзейнасць напоўніцу. Балазе прафесійнага вопыту і здаровых творчых амбіцый у яе арганізатараў дастаткова.

Таццяна КОМАНОВА

Фестывальная "геаграфічная" колькасць рана ці позна музіць перайсці ў якасць. Якім чынам арганізатары пераадолеюць гэты бар'ер? Магчыма, за кошт больш пільнага фарміравання афішы на адборачным этапе. Не сакрэт, што значная большасць буйных сусветных тэатральных фестывалю мае сваіх праграмных дырэктараў ды куратараў. За кошт гэтага і сама афіша фарміруецца канкрэтнымі людзьмі, якія "падпісваюцца" пад ёю і — нясуць своеасаблівую адказнасць за тыя пастаноўкі, што трапляюць на падмосткі.

фестывалю, — абазначэнне асноўнага спажывецкага сегменту. Іншымі словамі — мэтай групы, на якую варта арыентавацца ў сваёй дзейнасці. І тут звычайна ўзнікае дыскусія наконт таго, чым запатрабаваны павінны дамінаваць: тэатразнаўцаў і прафесіяналаў ад тэатра, якія разглядаюць кожную пастаноўку з пазіцыяй прафесійнай вартасці ды яе мастацкіх дасягненняў, альбо звычайных гледачоў, для каго паход у тэатр — не мастацтвазнаўчы акт, а спосаб адпачыць і культурна правесці ўласны вольны час.

Як паказвае практыка, перагібы ў той або іншы бок нічога карыснага фестывалю не прыносяць. Бо, арыентуючы-

наецца мастацкая якасць саміх спектакляў.

Зараз, здаецца, самы час прапанаваць арганізатарам фестывалю "рэцэпт" поспеху, ды... Любая тэорыя заўсёды разбіваецца на дробныя аскепкі як толькі сутыкаецца з рэальнай практыкай. І гэта, не ў апошнюю чаргу, — магчымасці фестывальнага бюджэту.

Не сакрэт, што фестывальны рух у свеце ўжо даўно стаў своеасаблівай індустрыяй. І існуе дастатковая колькасць тэатральных калектываў, якія ствараюць свае праекты не для будзённага "рэпертуарнага" ўжытку, а адмыслова для паказу адпаведнаму сегменту публікі. Адпаведна, за выступ-

Брэсцкі музей чыгуначнай тэхнікі апошнім часам фігуруе ў электронных СМІ ды на інтэрнэт-форумах зусім не толькі з нагоды свайго 10-годдзя. Пагалоска пра тое, што ў лакаматыўным дэпо "Брэст" і нават непасрэдна ў самім музеі нібыта пачалі рэзаць на металалом унікальныя лакаматывы — у тым ліку і даваенныя паравозы — выклікала рэзананс не толькі ў колах аматараў "чыгуначнага рэтра". Адразу ж з'явілася прапанова надаць узорам апошняга статус рухомай матэрыяльнай гісторыка-культурных каштоўнасцей.
Азнаёміўшыся з сітуацыяй "на месцы", карэспандэнт "К" пераканаўся ў тым, што чуткі ды перасцярогі — непрадзвіжы: пра наўмыснае знішчэнне рарытэтай тэхнікі нават гутаркі не вядзецца. Але пры гэтым цяперашні статус-кво зусім не азначае яе паспяховага захавання "без страт".

Чыгуначны інтэрактыў

Да ведамасных музеяў сёй-той стаіцца без асаблівай увагі. Маўляў, каму яны могуць быць цікавыя, апрача жменькі "вузкіх спецыялістаў"? Але такія ўстановы, як Брэсцкі музей чыгуначнай тэхнікі — як, зрэшты, і яго "калега" з Баранавічаў, — удала аспрэчваюць падобны стэрэатып. Тым больш, і знаходзіцца музей у зручным месцы: усяго за некалькі соцень метраў ад увахода ў Брэсцкую крэпасць.

За восем месяцаў гэтага года прыналежаць Беларускай чыгунцы музей наведалі больш за 28 тысяч чалавек. Актыўна звяртаюцца ва ўстанову і турфірмы з усіх рэгіёнаў краіны, у тым ліку дзякуючы інфармацыі ў Інтэрнэце.

Людзей прываблівае магчымасць трапіць у кабінку, памацаць рукамі, пасядзець на месцы машыніста.

— Як ні дзіўна, але такі інтэрактыў адсутнічае ў многіх замежных музеях падобнага профілю, — заўважыў дырэктар установы Віктар Грыцук.

У Еўропе музейяў такога маштабу, прысвечаных выключна чыгуначнай тэхніцы, лічы, не існуе, а таму варта згадаць хаця б самыя каштоўныя яго экспанаты. Чорныя паравозы — гэта грузавыя, зялёныя — пасажырскія. Самы магутны з іх — "Фелікс Дзяржынскі", аналагаў якому не было ў свеце. Не менш цікавы аб'ект — пасажырскі паравоз П36-0050 "Перамога", які мог цягнуць да 20 вагонаў.

Асобны раздзел музея — трафейная тэхніка. Захопленыя Чырвонай Арміяй нямецкія паравозы атрымлівалі новую назву, у якой пазначалася адпаведная літара "Т". Іх адганялі ў тыл, перароблівалі для выкарыстання на шырокапалосных пуцях, забяспечвалі аўтастрэпай — і праз колькі месяцаў яны ўжо маглі ўносіць сваю лепту ў барацьбу супраць Трэцяга рэйха.

Прадстаўлены ў музеі і ўзоры цеплавазай расійскай, латвійскай і чэхаславацкай вытворчасці — некаторыя з іх і па сёння выкарыстоўваюцца ў пасажырапаравозах у нас і ў краінах Заходняй Еўропы. Не меншую цікавасць выклікаюць таксама і вагоны, розныя тыпы якіх можна ўбачыць у экспазіцыі. Варта згадаць хаця б даваенны вагон-цяглушку з печкай-буржуйкай, што за час эксплуатацыі перавёз не адну тысячу чалавек, у тым ліку і на фронт. Між іншым, менавіта ў такім вагоне жыў знакаміты Мікола, герой твора Міхаса Лынькова.

А вось ніводнага электравоза ў музеі пакуль няма, таксама як і электрычкі: час іх музейфікацыі пакуль не прыспеў. Па словах Віктара Грыцука, усе атрыманыя брэсцкай чыгункай экзэмпляры гэтай тэхнікі актыўна выкарыстоўваюцца сёння ў перавозках.

Але калі яны і адправяцца на "пенсію", то малаверагодна, што стануць

Экспанаты на запасных пуцях. А мо "пад шклом"?

Дэ-юрэ — не музейныя прадметы, або Ці заслужылі паравозы пенсію?

экспанатамі. Справа ў тым, што і так немалая плошча музея ўжо не ўмяшчае ўсе яго экспанаты, і таму некаторыя з іх знаходзяцца на запасных пуцях лакаматыўнага дэпо "Брэст".

Без сумневу, кожны музей павінен рупіцца пра папаўненне сваіх фондаў. Музей чыгуначнай тэхнікі — таксама не выключэнне. Па словах начальніка лакаматыўнага дэпо Анатоля Дудара, развіваць падначаленую яму ўстанову можна да бясконачасці: балазе ёсць мноства серый паравозаў, цеплавазай і электравозаў, дзель- і электрацягнікоў, пры гэтым кожная з іх мае свае мадыфікацыі. Параблема толькі адна — плошчы. А з новымі экспанатамі цяжкасцей дакладна не будзе.

Найве і ў кіно

Між іншым, паслугі музея надзвычай запатрабаваны кіношнікамі. Яго экспанаты станавіліся "героямі" такіх стужак, як "Брэсцкая крэпасць", "Дняпроўскі рубеж", "Апошні браняпоезд", "Апостал", "Застава Жыліна"... Усяго — больш за 30 карцін! Яно і зразумела: фільм пра савецкую эпоху амаль немагчымы без такога аtryбута апошняй, як паравоз з чырвонай зоркай. А калі той паравоз яшчэ можа рухацца сваім ходам, калі дым з трубы — гэта зусім не спецэфекты або камп'ютарная графіка...

На шчасце, такія экспанаты ў музеі ёсць. Але пытанне, як іх захоўваць, пакуль да канца не вырашана. Яно і не дзіва: захоўваць у фондаховішчы старажытную зброю, манеты або нават інкунабулы ўсё ж куды прасцей. Прынамсі, спецыялісты ўжо даўно распрацавалі дакладныя метады іх зберажэння. Іншая ж справа — вільныя шматтонныя лакаматывы. Фондаховішча брэсцкага музея — гэта не пакой або падвал, а частка лакаматыўнага дэпо.

— Яшчэ раз падкрэслію, што прапісанне на металалом унікальнай тэхнікі нават гутаркі вясціся не мо-

жа, — запэўніў Анатоль Дудар. — Праблема палягае ў іншай плоскасці: як захаваць?..

Доглядам музейных экспанатаў сёння займаюцца ўсяго шэсць слесараў, два з якіх — у штаце музея, а чатыры — лакаматыўнага дэпо. Капітальны рамонт лакаматыву праводзіцца раз у дзесяць гадоў.

— Атрымліваецца, што ў год патрэбна рабіць рэстаўрацыю як мінімум шасці экспанатаў, па адным — кожныя два месяцы, — працягвае Анатоль Дудар. — Пры гэтым не-

Пагалоска пра тое, што ў лакаматыўным дэпо "Брэст" і непасрэдна ў самім Музеі чыгуначнай тэхнікі нібыта пачалі рэзаць на металалом унікальныя лакаматывы, выклікала рэзананс. Міністэрства культуры бачыць мэтазгодным наданне статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці падобным аб'ектам. Але гэта не значыць, што паравозы варта адразу ж браць "пад шкло" і вешаць шыльду "Рукамі не кранаць!"...

абходна цалкам разабраць паравоз, ачысціць дэталі ад іржы, нешта аднавіць, замяніць, правесці хадзавую і тармазную часткі... Патрэбна разумець, што кожны з прадстаўленых у музеі лакаматываў — не проста закансерваваны экспанат, а цалкам працоўная тэхніка. А падтрыманне такой тэхнікі ў працоўным стане — гэта вельмі складаная задача. І рук у нас вельмі не стае. Таму мы заклікаем да супрацоўніцтва неабыхавых людзей, валанцёраў, якія маглі б дапамагчы хаця б з афарбоўкай нашых лакаматываў. Выдадзім вопратку, неабходны інструмент, праінструкуем па ахове працы...

Каштоўнасць сапраўды рухомай

Зрэшты, згаданыя вышэй клопаты грамадскасці не пазбаўлены сваёй асновы. Дэ-юрэ лакаматывы і ваго-

ны — гэта не музейныя прадметы, а транспартныя сродкі дэпо. Адпаведна, закон не абараняе іх ад знішчэння.

Актывісты Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў звярнуліся ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь з прапановай надаць шэрагу ўзо-

3 іншага боку, тэхніка цяпер і сапраўды церпіць ад "актыўных" наведвальнікаў. Паколькі кабінкі ў паравозах і цеплавазах адкрытыя, гэта адбываецца і на захаванасці экспанатаў. Па словах дырэктара музея, здараюцца выпадкі з разбітымі лямпачкамі, пашкоджанай праводкай і трубкамі радыёстанцыі. Вось такі зваротны бок інтэрактыў!

У штаце музея — тры навуковыя супрацоўнікі, уключна з дырэктарам. Адпаведна, за ўсім не ўпільнуеш. Вядома, увядзенне штатных адзінак або іншых метадаў кантролю ў значнай меры вырашыла б дадзенае пытанне, але... Вядома ж, гэта патрабуе сродкаў.

— Для надання статусу неабходна падрыхтаваць і прадставіць шмат дакументаў, — кажа начальнік дэпо. — Акрамя таго, гэта вымагае і багата абавязкаў. Да прыкладу, мы нават пафарбаваць паравоз не зможам без дазволу Міністэрства культуры. А экспанат трэба аднаўляць, нешта змяняць. Таму гэтае важнае пытанне трэба разглядаць у комплексе. Да таго ж, цалкам усе экспанаты музея ўносіць у Дзяржаўны спіс не рацыянальна, бо некаторыя цеплавозы, той жа ТЭП-60, сёння яшчэ ездзяць па краіне...

А вось стварэнне ўмоў для захоўвання рарытэтай тэхнікі і сапраўды не зашкодзіла б. Па словах Віктара Грыцука, узнікае патрэба ў спецыяльных павільёнах, здатных абараніць хаця б найбольш каштоўныя экспанаты ад капрызаў надвор'я.

Адным словам, праблемы ёсць. І бадай кожная з іх так ці інакш упіраецца ў фінансавы бок.

Брэсцкі музей можа пахваліцца някепскімі эканамічнымі паказчыкамі: сёлета ўстанова зарабіла больш за 87 мільёнаў рублёў. Але... Думаецца, патэнцыял росту пакуль далёка не вычарпаны. Да прыкладу, дзеючы вагон-рэстаран, стылізаваны, скажам, пад атмасферу сярэдзіны мінулага стагоддзя, наўрад ці меў бы нястачу ў кліентах.

Як адзначыў Анатоль Дудар, гэтае пытанне ўжо неаднаразова ўзнімалася. Галоўная перашкода — чыста санітарнага кшталту: на тэрыторыі музея няма пітнага водаправода і каналізацыі. Па словах начальніка лакаматыўнага дэпо, правядзенне гэтых камунікацый патрабуе сур'ёзных затрат, і таму было прынята кампраміснае рашэнне: пад час масавых святаў на тэрыторыі музея працуе рэстаран вакзала станцыі "Брэст". У перспектыве на музейнай тэрыторыі з'явіцца і павільён ад сталовай лакаматыўнага дэпо. Ужо цяпер турысты могуць там падсілкавацца. Але... Стыльнага рэстарана ён усё адно не заменіць.

Прыкладна дзясятая частка музейных даходаў была атрымана за кошт рэалізацыі ўласнай сувенірай прадукцыі: буклетаў, паштовак, вымпелаў. Анатоль Дудар распавёў, што ў свой час продаж сувенірай прадукцыі ўкараняўся з цяжкасцямі. Цяпер ён добра наладжаны, асартымент пастаянна расце. Адпаведна, цяжкасці спакваля вырашаюцца.

**Кастусь АНТАНОВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Брэст — Мінск**

Канцэпцыя "ТэАрт"-у

Кажам "ТэАрт" — маем на ўвазе Цэнтр візуальных і выканальніцкіх мастацтваў. А ледзь толькі ўспамінаем пра згаданы Цэнтр, перад вачыма адразу ўсплывае аблічча ягонага дырэктара Анжаліка КРАШЭЎСКАЯ. Яе нястомная дзейнасць і шчырая зацікаўленасць папраўдзе сталі гэткам рухавіком тэатральна-фэстывальнага Мінска.

Візуалізацыя Роздуму

— Ідэя такога штогадовага прэстыжнага форуму, — распавядае Анжаліка Крашэўская, — нарадзілася адначасова з рашэннем аб стварэнні самога Цэнтра. Сапраўды, былому "Тэатральнаму тыдню з Белгазпрамбанкам" стала зацесна ў межах усяго толькі тыдня. Мы разумелі, што патрабуецца маштабны брэнд, які будзе пазіцыянаваць не толькі мастацтва, але і ўсю краіну.

Праграмай фэстывалю займаюся непасрэдна я. Даводзіцца шмат ездзіць, у тым ліку за мяжу. Бываю на іншых фэстывалюх, пераймаю і ад аптую да нашых умоў тамтэйшы арганізацыйны вопыт. Самы блізкі да нас (не толькі геаграфічна, але і паводле славянскай еднасці) — вопыт "Залатой маскі", дзе, між іншым, узнагароджваюць і адзначаюць не толькі расійскія спектаклі, але і замежныя. Шмат гляджу самых розных пастановак — і "жыўцом", і ў запісах. Але для мяне заўсёды важнае меркаванне спецыялістаў, бо мае ўражанні могуць быць суб'ектыўнымі, і я звяртаюся да вядучых крытыкаў — беларускіх, расійскіх, сусветных, — улічваю іх думкі. Бо вельмі важна, з аднаго боку, добра арыентавацца ў гэтым агромністым інфармацыйным патоку, а па-другое — улічваць асаблівасці нашага рэгіёна і нашай мента-

тэатральным мастацтвам. І, да таго ж, умеюць лічыць грошы, чаго якраз, бывае, бракуе дзялячам культуры і мастацтва...

— Сапраўды, я, можна сказаць, "выйшла з тэатра". Гэта той выпадак, калі мая праца стала адначасова яшчэ і ладам жыцця. Тэатр, як і ўсялякае мастацтва, не можа не прыцягваць і не "зацягваць" у вір свайго чарадзеяства. Адночы сутыкнуўшыся з ім "твар у твар", кінучы яго ўжо немагчыма. Цябе "паплынае" так, што "выбрацца" ўжо нельга. Дый ці трэба? Так, верагодна, адбылося і са мной. Стварыўшы і ўзначаліўшы арганізацыю, адзін з напрамкаў дзейнасці якой датычыцца тэатра, я занялася, зразумела, менавіта ім, не абмяжоўваючы ні сіл, ні часу...

— Наколькі вядома, вы марыце, да ўсяго, і пра стварэнне тэатральнай студыі — таксама як аднаго з вектараў дзейнасці Цэнтра...

— Так, для развіцця тэатральнага мастацтва, лічу, патрэбны не антрэпрызы, а, як альтэрнатыва, эксперыментальныя тэатральныя студыі. У гэтым пераконвае ўжо сама гісторыя тэатра. Але дарма думаць, што стварыўшы студыю, я пачну ўмешвацца ў пастановачную частку. Не, я магу толькі штосьці параіць і дапамагчы. У творчым працэсе галоўнае — не перашкодзіць. Трэба цалкам давяраць рэжысёру і мастаку, даваць ім поўную свабоду. Толькі тады магчымы вынік.

— Вы ўсё зводзіце сваю ролю да арганізацыі, але відавочны і крэатыўны творчы падыход. Гэта ваша ідэя — зрабіць Аляксандра Падабеда, аднаго з герояў "Ладдзі Роспачы", своеасаблівым "тварам" фэстывалю? Яго позірку на вокладцы буклета пазбавіцца немагчыма... Зразумелы і акцэнт на гэты спектакль як нацыянальную прэм'еру...

— Вы правільна звярнулі ўвагу на позірк. Галоўным было — увасобіць сам працэс Роздуму, засяродзіць увагу глядача на філасофскім складніку, да якога мы імкнёмся і які павінен быць на такім фэстывалі, бо мэта форуму, у тым ліку, — і звярнуць нашу публіку да глыбокіх канцэпцыйных пастановак. Сёння многія заўважаюць, што глядчы апошнім часам змяніліся, што ў тэатр сталі прыходзіць адно для таго, каб расслабіцца ды пасмяяцца. Гэта стала ўплываць і на сам тэатр, які не можа існаваць без тых, хто знаходзіцца па той бок рампы. Мы хочам наоў навучыць публіку не адно "пляскаць у ладкі", а задумавацца над убачаным, змяніць сваё стаўленне да мастацтва як да нейкай забавкі. І — шукаць адпаведны "ключ да расшыфравання". Іншымі словамі, без удумлівых пастановак і удумлівых глядачоў можа наступіць смерць тэатра як віду мастацтва...

Завершыць "ТэАрт" нацыянальная прэм'ера — "Ладдзя Роспачы". Ужо само тое, што спектакль паводле гэтага твора Уладзіміра Караткевіча стане фінальным акордам Міжнароднага форуму, можа лічыцца сімвалічным не толькі для гэтага фэстывалю, але і, шырэй, для ўсяго нашага тэатральнага мастацтва.

Крылы Караткевіча

— Задума ўвасобіць "Ладдзю Роспачы", — распавядае рэжысёр, артыст Купалаўскага тэатра Ігар ПЯТРОЎ, — узнікла даўно. Яшчэ са школьных гадоў я зачытваўся Уладзімірам Караткевічам, а гэты твор — увогуле асаблівы. Але канчатковым штуршком стала тое, што тэкст "Ладдзі..." нейка трапіўся разам з іншай п'есай. Тую п'есу я так і не паставіў, а пра "Ладдзю..." падумаў: значыць, сапраўды трэба. Як нейкая "падказка" лёсу. Ідэя захапіла і мастака Вольгу Мацкевіч, з якой мы ўжо выпусцілі некалькі сумесных праектаў (да прыкладу, "Тэатральны SOUND"). Пастаноўка знайшла прыхільнікаў у Цэнтры візуальных і выканальніцкіх мастацтваў ды ажыццяўляецца пры фінансавай падтрымцы Міністэрства культуры Беларусі і спонсараў, за што ўсім вялікі дзякуй!

— Цяперашні спектакль паводле гэтай аповесці будзе не першым. Але вы зрабілі ўласную інсцэніроўку з жанравым азначэннем "Легенда пра каханне, або Прага жыцця ў адной дзеі".

— Гэтымі словамі я хацеў выявіць сутнасць спектакля. Дзякуючы каханню і любові да жыцця адбываецца немагчымае: чалавек вырываецца з таго свету. І асэнсоўвае, які насамрэч трэба паспець у жыцці, цаніць кожны яго момант і не страчваць надзею. Рэжысёр звычайна ставіць спектаклі пра сябе самога ці адлюстроўвае сваё ўласнае бачанне таго або іншага твора. Я, вядома, вывучаў розныя варыянты тэксту, уключаючы нядаўна надрукаваны аўтарскі, рукапісны, і зрабіў акцэнт на тых момантах, якія

сам лічу больш важнымі ды значымі. Сёння часта можна чуць ад людзей: усё, маўляў, у мяне дрэнна, жыццё не склалася, а вось каб... Мы рэдка думаем пра тое, што самі выбіраем свой лёс. І аповесць, і пастаноўка — менавіта пра гэта: не трэба здавацца пад уздзеяннем розных жыццёвых абставін. Галоўнае — паверыць у сябе. І дзейнічаць сумленна. У "Ладдзі..." ёсць цудоўны сімвал, алегорыя: хтосьці вясле, а хтосьці — плыве...

— У працы над спектаклем вы таксама падзялялі сваіх паплечнікаў на гэтыя дзве катэгорыі?

— Калі б нехта проста "плыў", адбываючы на рэпетыцыях час, нічога не атрымалася б. Са мной працуюць цудоўныя акцёры з розных тэатраў — сапраўдныя творчыя асобы, майстры сваёй справы. Яны пастаянна прыносяць штосьці сваё, знаходзяць новыя фарбы, адценні. Той жа Аляксандр Падабед, якога вы бачыце і ў рэкламных роліках усяго фэстывалю, і на вокладцы фэстывальнага буклетаў, настолькі "калярова", шматпланова і тонка адчувае ролю, што можна проста толькі глядзець на яго ігру, кожны раз знаходзячы не разгаданыя раней нюансы. Перавозчыка ўвасабляе народны артыст Беларусі Мікалай Кірычэнка. Таксама ў спектаклі заняты знакамітыя Тамара Міронава, Аляксандр Станілевіч, Ігар Сідорчык, Станіслаў Вількін. На ролю Бярозкі ўдала падышла купалаўская красуня Юліяна Міхневіч, а Гервасія ўвасабляюць не менш таленавітыя і перспектыўныя акцёры маладага пакалення Андрэй Гладкі і Андрэй Дробыш. Заняты і студэнты Акадэміі мастацтваў (многія, дарчы, з тых, каго можна было бачыць у яшчэ адным маім фэстывальным спектаклі "Амазонія"). Яны вельмі адказныя, старанныя, і, трэба спадзявацца, гэтыя два спектаклі дадуць ім стымул і вопыт, стануць добрым штуршком у кар'еры. Над пластыкай працаваў, ужо вядомы па "Амазоніі", французскі харэограф Майк Партуш, які зараз працуе ў Музычным тэатры Беларусі. Музыку напісалі Алег Хадоска, Іна Перасецкая-Малаковіч і Андрэй Малаковіч. Выконвае яе ў сваёй аранжыроўцы гурт "Дзівасіл". Увогуле, уся наша "каманда" працуе папраўдзе апантана. З Караткевічам увогуле іначай немагчыма, бо ён захапляе адразу — бярэ ў палон і адначасова дае крылы. Таму — запрашаю на прэм'еру!

Матэрыялы паласы падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Пра тое, якой пакручастай і "шматсерыйнай" здольная быць дарога новай п'есы на сцэну, можна пісаць цэлыя дысертацыі. Нават — на прыкладзе апошняй работы Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі "Дажыць да прэм'еры" Мікалая Рудкоўскага ў рэжысуры Паўла Харланчука, спектакля, што можна смела назваць стопрацэнтным нацыянальным тэатральным прадуктам найноўшага часу.

ды ўсе чакалі, што тэатры будуць навыперадкі "ганяцца" за Рудкоўскім і Харланчуком, аднак... Наша звыкля тэатральная практыка палічыла разумным бачыць у той заяўцы ўсяго толькі мілую нагоду для імправізацыі, і на некалькі гадоў працэс яе руху да лагічнага завяршэння — паўнаватраснай пастаноўкі на прафесійнай сцэне — аказаўся замарожаным, пакуль, нарэшце, Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі не вырашыў пайсці на свайго кшталту паставачны эксперымент.

Што ж у новай пастаноўцы эксперыментальнага? Найперш тое, што яе стваральнікі не пабаяліся выправіцца ў вольнае плаванне ды

льцам у неба: фармальныя адсылкі да яе — усяго толькі нагода для таго, каб паказаць на сцэне "жахі" і "экстрым" нашай сучаснасці, галоўная праблема якой — размернасць, уладкаванасць жыцця, яго максімальная сарыентаванасць на псіхалогію спажывання, і з гэтай прычыны — глыбінная атрафія эмацыйнага складу людзей. Прага моцных, незвычайных перажыванняў, здольных узрушыць чалавека і вымусіць яго працаваць у "экстрэмным" рэжыме, — вось тое, што ніяк не можа адчуць наша гераіня Вера (Вераніка Буслаева, Людміла Сідаркевіч) і што яе муж Лёша (Аляксандр Марчанка) так відавочна падкрэслівае сваім...

мушу зазначыць: сучасны беларускі тэатр практычна забыўся на тое, што камедыя не абавязкова мусіць быць сатырычнай або фарсава-арыентаванай. Тонкі, далікатны і культурны гумар, без сцэнічнага плюсавання і анекдотнай забаўляльнасці, — вось тая рэдкая тэатральная радасць, якую прапаноўвае ён сваім глядачам, адсылаючы больш спакушаных у тэатральных уражаннях да шматлікіх культурна-эстэтычных алузіяў, а менш патрабавальных — да забаўнай радасці пазнавання.

У апошнія гады (калі не сказаць: дзесяцігоддзі) у дыскусіях, прысвечаных сучаснай драматургіі, неаднойчы гаварылася,

што для таго, каб п'есы маладых драматургаў не заставаліся адно толькі літаратурнымі тэкстамі, а траплялі на тэатральныя падмосткі, адным з дастаткова надзейных спосабаў можа стаць фарміраванне своеасаблівых творчых тандэмаў з больш масцітымі калегамі-рэжысёрамі. Найперш для таго, каб яны маглі падкарэкціраваць твор, "падцягнуць" яго да ўмоў прафесійнай сцэны. На практыцы ж (пра гэта, праўда, мала хто казаў услых) падобныя эксперыменты часцей за ўсё прыводзілі новыя п'есы на сцэну за кошт... пазбаўлення іх аўтарскай індывідуальнасці, "прычэсвання" пад

"Шматсерыйная" дарога да сцэны

Новы беларускі тэатр: дажыць і... выжыць

Хтосьці ўсміхнецца, пачуўшы гэткую фармуліроўку, аднак — дарэмна. Нягледзячы на тое, што ў сучаснай культурнай прасторы нашай краіны ёсць з тузін людзей, якія рэгулярна займаюцца напісаннем драматургічных твораў,

пераважная большасць літаратурнага прадукту, што выходзіць пад іх прозвішчамі, уяўляе з сябе ўдалую ці не (у залежнасці ад таленту аўтара) эксплуатацыю прыёмаў ды тэхналогій, адкрытых і адпрацаваных яшчэ ў мінулым стагоддзі. І нават зважаючы на той-сёй поспех у глядачоў, называць такія навадзелы па-сапраўднаму новай драматургіі не выпадае. Тым каштоўней выглядаюць "перліны", якія, магчыма, не кідаюцца ў вочы сваім бляскам, аднак складаюць рэальны культурны здабытак.

Галоўная творчая навізна п'есы "Дажыць да прэм'еры" Мікалая Рудкоўскага — з'яўленне ў беларускай драматургіі XXI стагоддзя па-сапраўднаму сучаснага героя. Не маргінала, які пакутуе ад уласнай дэструктыўнасці ды неінафантастычнай "ахвяры новага часу", а звычайнага, так бы мовіць, "нармальнага" чалавека. Героя, з якім глядачы ў зале змогуць сябе атыясамліваць, здолеюць пазнаваць у ім уласныя інтанацыі, знаходзіць перасячэнні інтарэсаў і поглядаў на жыццё. Чалавека, які здолее трымаць нашу глядацкую ўвагу не ўласнымі "адметнасцямі", а тым, што размаўляе з глядачамі на адной мове і — пра агульныя, знаёмыя рэчы ды з'явы.

Тэатральна-аматары памятаюць асноўную сюжэтную канву твора яшчэ з часу яго яркай і надзвычай удалай прэзентацыі ў рамках праекта "On-line" Міжнароднага тэатральнага фестывалю "Панарам" ў лістападзе 2009 года. Та-

неімкненнем усвядоміць гэткую ўласную абдзеленасць і заблакіраванасць клопатамі адно толькі пра матэрыяльны дабрабыт і камфорт.

Паставачная група на гэтым спектаклі сабралася папраўдзе унікальная: сцэнограф Андрэй Меранкоў, адметны тым, што ўмее ствараць на сцэне тэатральную прастору, візуальную атмасферу спектакля, мастак па касцюмах Алена Ігруша, якая здолела падхапіць вобразнае рашэнне (захаванае, да рэчы, з "on-line"-паказу) і далікатна ўбудаваць у яго, і, канешне ж, рэжысёр Павел Харланчук, які, нарэшце, атрымаў магчымасць не залежаць ад чыіхсьці ўяўленняў пра тэатральнае мастацтва і ў поўнай ступені ўвасобіць на сцэне сваё бачанне спектакля, без "дапамог" ды "карэкціровак". І аказалася, што казаць пра яго як пра маладога рэжысёра сёння ўжо няёмка: Харланчук яскрава прадаманстраваў сваю рэжысёрскую самастойнасць. У чарговы раз вяртаючыся да жанру спектакля,

цалкам даверыцца інтуіцыі ды творчаму таленту драматурга. І заняцца не сцэнічным камплектаваннем спектакля эфектыўнымі акцёрскімі ды рэжысёрскімі прыдумкамі, а — аналізам ментальных адметнасцей нашага сучасніка, спробай зразумець, на якой глебе грунтуецца яго пазіцыянаванне сябе ў навакольным асяроддзі. Прычым у надзвычай "рызыкаўным" для гэтых задач жанры — камедыі.

Галоўная гераіня, актрыса, якая мае сыграць партызанку, для таго, каб ужыцца ў ролю, спрабуе "па-сапраўднаму" ўзнавіць жахі ваяваўнага часу — голад, нястачу, страх трапіць да немцаў — і, да таго ж, уцягвае ў гэта сваіх блізкіх: сяброўку ды мужа. Хтосьці скажа: маўляў, новая спроба асэнсавання Вялікай Айчыннай вайны. І — патрапіць па-

агульнаўжытковы стандарт. І, верагодна, гэткае перацягванне твораў, што намагаюцца адпавядаць новаму часу, у тэатральную стылістыку мінулага стагоддзя шмат у чым саслужыла аўтарам мядзведжую паслугу, ператвараючы іх літаратурныя спробы ў драматургію "аднаразавага ўжытку". Спектакль "Дажыць да прэм'еры" яскрава прадаманстраваў: не трэба баяцца за маладых твораў (умоўна маладых: і Рудкоўскі, і Харланчук, і Меранкоў у тэатры — ужо амаль пад два дзесяцігоддзі кожны) і за тое, што ў імкненні выплысці на бераг яны немінуца патопаць адно аднаго. Рэальнасць у абліччы іх прэм'еры засведчыла: людзі, якія размаўляюць на адной мове, здольныя хутчэй дамовіцца наконт любых паставачых пытанняў і нюансаў.

Пакуль рана казаць пра тое, што новая пастаноўка — гэта першая лаптаўка творчага "апргэйд" Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, альбо проста ўдалая пастаноўка ў яго сценах. Спадзяюся, для творчай групы галоўнай задачай было — усё ж такі дайсці да прэм'еры: не толькі для таго, каб стварыць спектакль, але і з мэтай прадаманстраваць рэальнасць і дзейнасць работы, не скванай "традыцыямі", за якімі часта хаваецца адсутнасць творчай навізны і жывога, тонкага ўспрыняцця драматургіі не як сродку для самасцвярджэння, а ў якасці падставы для сцвярджэння на сцэне творчага пошуку. Ужо сёння можна казаць, што новая пастаноўка РТБД выкліча вакол сябе шматлікія дыскусіі і разважанні, і гэта — цудоўна: значыць, і ўнутры традыцыйных паводле сваёй арганізацыі калектываў таксама маецца патэнцыял для творчых прарываў. І цалкам верагодна, што "Дажыць да прэм'еры" шмат у чым паўтарыць лёс купалаўскага "Офіса", які пазіцыянаваўся "пабочным прадуктам", а ў выніку стаў пастаноўкай, што злучыла ў сабе і міжнароднае фестывальнае прызнанне, і касавы поспех у "звычайных" глядачоў. Такім чынам, можна не сумнявацца: галоўную сваю задачу — выжыць пасля прэм'еры — спектакль "Дажыць да прэм'еры" выканае без праблем.

Тацяна КОМАНОВА
На здымках: сцэны са спектакля "Дажыць да прэм'еры".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЬЕВА

Рэспубліканскі конкурс эстрадных выканаўцаў "Белазайскі акорд" уступіў у новую эпоху. Пачынаючы з сёлёняга, адзінаццатага па ліку, спаборніцтва, канкурсанты выступаюць з аркестрам. Ды не з якім-небудзь, а з Прэзідэнцкім пад кіраўніцтвам Віктара Бабарыкіна!

Першая спроба атрымалася вельмі ўдалай. Аркестр на чале з галоўным дырыжорам паказаў сябе як надзвычай чуйны акампаніятар. Для большасці спевакоў гэта была першая сустрэча з такім калектывам і, да ўсяго, "першы дубль" выканання з аркестравым суправаджэннем. Тым больш, што і аркестравых рэпетыцый было практычна дзве. А ўражанне — быццам усе канкурсанты іначай і не выступалі ў сваім жыцці, як з гэтым вялікім калектывам. Дадамо, што ў такім цалкам "жывым" варыянце гучалі менавіта беларускія песні. Некаторыя з іх, дзякуючы аранжыроўшчыку Льву Карпенку і ўважлівай працы музыкантаў-інструменталістаў, атрымалі новае жыццё. Невыпадкова спецыяльны прыз "За любоў да роднай песні" атрымаў не хтосьці са спевакоў, а сам аркестр.

Пасля конкурсу шматлікія фестывальна-конкурсныя паездкі ў складзе Капэлы хлопчыкаў і юнакоў г. Брэста пад кіраўніцтвам Алы Ігумнавай, а пасля — яе ж гурта "Brest street boys". Пад псеўданімам Макс Савін — пастяховы ўдзел і перамогі ў расійскім, украінскім, беларускім тэлепраектах, Гран-пры ў Сербіі ў 2010-м. Адчуваўся і добрае музычнае выхаванне. Цяпер стывак займаецца па класе опернай салісткі Марыны Ліхашэрт. Наогул, сярна выяўляе сапраўдны інтэлект і творчую індывідуальнасць. Можна, канешне, прычапіцца да таго, што абедзве конкурсныя песні былі аднапланавымі, вырашанымі ў жанры гэткага ліры-

ка-драматычна-філасофскага раманса. Але ў кожнай кампазіцыі была такая глыбіня, што адно дзеля конкурснай разнастайнасці вымушаць маладога артыста танчыць "скакалчку" (а ён гэта, дарэчы, умее) не мела сэнсу. Менавіта дзякуючы яго выканан-

Як песня знайшла "нерв"

Акордна і аркестрава

Ад такога тандэма конкурсу з Прэзідэнцкім аркестрам выйгралі ўсе. Салісты атрымалі рэдкую магчымасць (для кагосьці яна ўвогуле можа быць адзінай у жыцці) працаваць з цудоўным калектывам. Дырыжор "наглядзеў" сярод удзельнікаў стывачку, якую плануе запрашаць для далейшага супрацоўніцтва: ужо ў кастрычніку з аркестрам выступіць уладальніца Другой прэміі Наталля Кірзенка з Жодзіна (летаць, дарэчы, яна атрымала спецыяльны прыз "За выканальніцкую самабытнасць" і, як бачыце, за год "дарасла" да лаўрэатства, дзякуючы заняткам у Мінскім каледжы мастацтваў). Ну а працаўнікі БелаЗа (гэты конкурс, паводле традыцыі, прымеркаваны да Дня машынабудавання) і, шырэй, жодзінцы (бо адначасова тут святкуецца і Дзень горада) далучыліся да сапраўдных мастацкіх вяршыняў. У гала-канцэрце (а крыху раней — і на самім свяце) з аркестрам спявалі лаўрэат міжнародных конкурсаў, саліст оперы ў Амстэрдаме Анатоль Сіўко, дыпламант сёлёняга "Славянскага базару ў Віцебску" Луселія Ролдан з Кубы, народны артыст Беларусі, Анатоль Ярмоленка, запрошаныя як старшыня журы, ды іншыя зоркі. А што ж самі канкурсанты?

Праз "Белазайскі акорд" за гады яго існавання прайшло больш за трыста маладых спевакоў, але толькі 15 з іх сталі фіналістамі, атрымаўшы магчымасць скарыць белазайскую сцэну. Так што заўсёды добры конкурсны ўзровень — гэта яшчэ і заслуга арганізатараў на чале з дырэктарам Палаца культуры Генадзем Смольскім.

но лепшай на конкурсе прызнана песня Леаніда Захлеўнага на словы Леаніда Пранчака "Я магу купіць каханне", якая знайшла свой сапраўдны нерв ледзь не праз 20-годдзе пасля стварэння.

Сярод іншых лаўрэатаў — выхаванка Тэатра эстраднай песні "Хвілінка" Марыя Салаўёва (Другая прэмія), якая ў адвольнай праграме замахнула на рэпертуар Ніно Катамадзэ. Яе перамога — яшчэ адно пацвярджэнне плённасці ранняга далучэння да прафесіі.

Заўсёднай болейвай кропкай эстрадных конкурсаў становіцца рэпертуар "Белазайскі акорд" робіць усё магчымае для пашырэння беларускамоўнага складніка. Нават выкладае на сайце спіс кампазіцый, якія гучалі раней, запісы лепшых з іх. Штогод ужо назаўтра пасля конкурсу, на заключным канцэрце, дырэжыя выпускае CD з выступленнямі удзельнікаў. Дый самі умовы конкурсу скіраваны на беларускамоўны рэпертуар. Але ж сёлета журы вымушана назваць лепшай аўтарскай песняй... англамоўную кампазіцыю студэнткі Інстытута журналістыкі БДУ Паліны Цімохінай. Думаецца, калі да "Белазайскага акорда" далучыўся Прэзідэнцкі аркестр, было б добра зладзіць на гэтай аснове і конкурс на лепшую беларускую песню. Пры падобных умовах у яго, гэўна, актыўна ўключыліся б прафесійныя кампазітары. А калі такое вылучэнне новых песень будзе адбывацца раней за вакальнае спаборніцтва, дык з аркестрам канкурсанты маглі б стываць менавіта тыя прэм'еры — на свой выбар.

Сёння ў рэспубліцы папраўдзе не хапае добрых новых беларускамоўных песень, і дадзены конкурс можа бы зрушыць сітуацыю з мёртвай кропкі.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: моманты конкурсу; пераможца конкурсу Максім Трычук. Фота Руслана АНАНЬЕВА

3 26 верасня па 3 кастрычніка ў мінскім Палацы мастацтва працавала выстаўка "Метафары і метамарфозы" па выніках мерапрыемства, якое арганізатары назвалі "Першы беларускі тэкстыльны пленэр".

Сам пленэр праводзіўся цягам трох чэрвеньскіх дзён на тэрыторыі Палаца. Каля трыццаці мастакоў, большасць з якіх — мінчане і па адным — з Віцебска ды Брэста, уладкаваліся ў прасторы ўнутранага дварыка Палаца, каб стварыць тое, што стала экспанатамі выстаўкі. Пленэр прадугледжвае творчае сумоўе і экспромт, але і прагматызм ніхто не адмяняў. Большасць удзельнікаў распачала працу, ужо маючы не толькі творчую ідэю ды ўяўленне пра яе рэалізацыю, але і зробленыя фрагменты будучай кампазіцыі, якія заставалася толькі зманціраваць. Ды ўсё ж элемент спонтаннасці прысутнічае ў кожнай з прадстаўленых у экспазіцыі работ. У гэтым — іх асаблівасць, а можа, і каштоўнасць.

Калі зыходзіць з таго, што галоўнае на падобных мастацкіх акцыях — не матэрыяльны вынік, а стварэнне спрыяльнай для эксперыменту атмасферы разнаволенасці, дык пленэр — відавочны. Кожнаму мастаку карціць зрабіць нешта нязвычайнае, каб здзівіцца самому, з'ядаць несумяшчальнае, выйсці

Метафары пленэру плюс метамарфозы тэкстылю

Мастыхін

за кананічныя межы стылю і тэхналогіі. Тут яны такую магчымасць атрымалі. На гэтым пленэры мастакі-тэкстыльшчыкі спалучалі тканіну з дрэвам, металам, пластмасай, паперай, фольгай. Цікава адзначыць тэндэнцыю: творы з тканіны "адрываюцца" ад сцяны, ткацтва становіцца аб'ёмным і ў пэўных межах можа выконваць функцыі дэкаратыўнай інтэр'ернай пластыкі.

У пленэры бралі ўдзел такія вядомыя мастакі, як Людміла Пятруль і Ніна Пілюзіна, творчая моладзь і нават студэнты, для каго сумесная праца са старэйшымі калегамі стала своеасаблівым майстар-класам. Дзеля справядлівасці прыгадаю, што і мэтрам заўжды на карысць кантакты з моладдзю.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ
На здымку: фрагмент экспазіцыі.

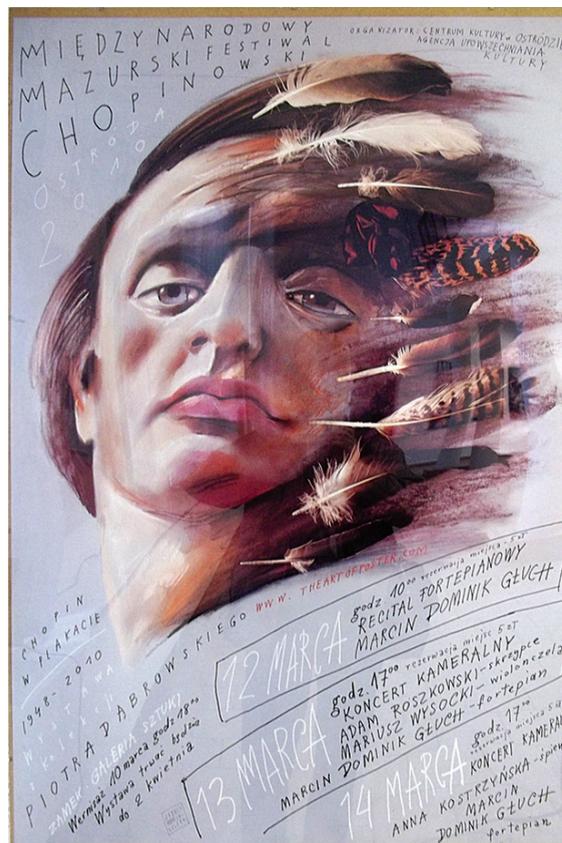
сенсавае канкрэтыка, што ідзе ад гандлёвай рэкламы; па-эстэцку вытанчаная, пабудаваная на пачуццёвых нюансах, — японская; і, нарэшце, польская, галоўныя чыннікі якой — парадакальнасць, смелая метафарычнасць, здольнасць "зачапіць" глядача, завалодаць ягонай увагай.

Гэтыя асаблівасці нацыянальнай школы яскрава выяўлены і ў творчасці Лешэка Жэброўскага. На сённяшні момант ён — аўтар больш як 360 плакатаў, большасць з якіх, калі іх пазбавіць тэкставай часткі, можна лічыць жывапіснымі палотнамі альбо станковымі аркушамі. Яны не толькі інфармуюць глядача пра тую або іншую падзею, але і, найперш, ствараюць вобраз спектакля, выстаўкі, фэсту — вобраз запамінальны, прыцягальны.

Часам Лешэк Жэброўскі працуе "на грані фолу", але мяжы не пераходзіць. Яго называюць "партрэтывам у плакаце", і ягоным творам насамрэч уласцівы псіхалагізм. А сярод эстэтычных арыенціраў мастака, мяркуючы па мінскай экспазіцыі, на першым месцы, — сюррэалізм.

"Зачапіў" партрэтывыст

Дызайнерскі ход

Плакатная "намінацыя" мастака

У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працуе выстаўка твораў польскага плакатыва Лешэка Жэброўскага. На радзіме ён — постаць легендарная. Пра такіх прынята казаць: "жывы класік".

Выхаванец Вышэйшай школы выяўленчага мастацтва ў Даньску паспрабаваў сябе ў розных якасцях: ён займаўся станковай графікай, жывапісам, сатырычным малюнкам, мастацкімі акцыямі. Для іншых гэты дыяпазон скончыўся б творчым крызісам, а Жэброўскага толькі ўзбагаціў досведам, які аказваўся вельмі дарэчы, калі мастак нарэшце вызначыўся адносна таго, што ён хоча сказаць у творчасці. У кожнай са згаданых вышэй намінацый Лешэк Жэброўскі мае выдатныя дасягненні, аднак галоўнай справай ягонага жыцця стала мастацтва плаката, у якім ён увавобіў шматлікія сваёй натуры і парадакальнасць мыслення. Сучасны плакат — з'ява, лічы, неабсяжная. Жэброўскі выбраў сваёй дзялянкай культурную тэматыку.

Недзе ў 1970-х гадах у заходнім мастацтве плаката акрэсліліся і гучна заявілі пра сябе тры мастацкія школы: амерыканская, дзе дамінавала выяўленчая і

Лешэк Жэброўскі неаднойчы прымаў удзел у сусветных аглядах плакатнага мастацтва. Нягледзячы на актыўную творчую працу, майстар знаходзіць час вучыць моладзь: ён прафесар — Акадэміі мастацтва ў Шчэціне.

На здымках: работы Лешэка Жэброўскага.

П.В.

З чаго пачынаецца сезон?

Тэатральная плошча

Спектаклі ў фэе і на пленэры

5 кастрычніка Нацыянальны драматычны тэатр імя Якуба Коласа адкрыў 87-ы сезон, на які запланавана ажно 13 (!) прэм'ер. З іх 8 — на Вялікай сцэне. Ужо 10 і 11 кастрычніка можна будзе ўбачыць першую: надзвычай рухавы, пластычны, поўны драматызму і метафар спектакль "Песні ваўка" ў пастаноўцы нядаўна прызначанага новага дырэктара — мастацкага кіраўніка тэатра Валерыя Анісенкі.

Сярод ноу-хаў — змены ў інтэр'еры і ў самой тэатральнай прасторы: новая камерная сцэна на 70 месцаў з асобным уваходам і рэпетыцыйным памяшканнем, вялізнае, светлае тэатральнае фэе з утульнымі канапамі і доўгачаканы тэатральны буфет па абодва бакі ад цэнтральнай лесвіцы. Камерная сцэна стане эксперыментальнай пляцоўкай, дзе будучы праходзіць не толькі прэм'еры, але і майстар-класы, супольныя творчыя праекты, чытанні ды творчыя сус-

матурга Эвальда Флізара ў рамках сумеснага беларуска-славенскага праекта для ўдзелу ў Тэатральным фестывалі ў Любляне. Для пастаноўкі п'есы "Спакуса" Сэма Шпэгарда мяркуецца запрасіць амерыканскага рэжысёра, з якім зараз вядуцца перамовы.

Тэатральнай пляцоўкай стане і фэе. 25 кастрычніка шэраг вечароў у ім адкрые "Прыванне", аўтарам, пастаноўчыкам і выканаўцам якога стане Валерыя Анісенка.

Прэм'ера
Юлія Чарняўская
ЛІФТ
Трагікамедыя
Сцэна Юрыя Ягора АНІСЕНКІ

Прэм'ера
Вячаслаў Паціп
ПЕСНІ ВАЎКА
Прыгуча
Пастаноўка Валерыя АНІСЕНКІ

Прэм'ера
Лёся Украінска
ЛЕГЕНДА ПРА КАХАННЕ
("Лясная песня")
Пастаноўка Юрыя ЛІВАНОВІЧА

трычы. Адкрыецца яна ў снежні "Лабараторыяй кахання" Пятра Гладзіліна ў пастаноўцы Юрыя Пахомава да юбілею заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Таццяны Ліхачовай. Малады Аляксандр Марчанка паставіць "Леанарда?" паводле п'есы сучаснага славенскага дра-

Яшчэ адной значнай падзеяй у жыцці горада мае стаць Міжнародны тэатральны фестываль-пленэр у Здраўнёве, на колішняй сядзібе Ільі Рэгіна. Фестываль тэатраў і мастакоў на адкрытым паветры, ініцыятарам якога выступае Коласаўскі тэатр, — новая з'ява для Беларусі. Адмыстова для фестывалю Валерыя Анісенка плануе пастаноўку п'есы "Макбет" Уільяма Шэкспіра ў перакладзе і сцэнічнай рэдакцыі Аляксея Дударова.

Марына ПЯТРОВА, кіраўнік літаратурна-драматычнай часткі Тэатра імя Якуба Коласа Віцебск

Лабараторыя актрысы

Бенефіс

Джульета, Кардэлія, Ефрасіння...

...Першы іспыт у тэатральна-мастацкі інстытут скончыўся няўдачай, але Таццяна Ліхачова не згубіла надзеі.

ная роля, але які шчымы настроі стварала адзіная ў спектаклі яе сцэна з Мяцеліцам! За актрысай замацавалася амплуа рамантычнай герайні. Сюды можна яшчэ дадаць яе Валянціну са спектакля "Летасць у Чулімску".

За шчырасцю, праўдзівасцю, непадробнасцю перажыванняў яе герайні у спалучэнні з заўсёды рамантычнай узнёскасцю той жа Валянціны, Ані з "Вішнёвага саду" і Соні з "Дзядзькі Вані", Джульеты са слаўтай трагедыі Шэкспіра, Зінулі з аднайменнай п'есы Гельмана, Юлькі з "Адпачынку пасля ранення", Марыны Грачынскай з "Вострава Алёны" ўзнікала пэўная таямніца, загадка, якую актрыса не спяшала раскрываць глядачу. Завяршала гэтую кагорту маладых герайні Франя з інсцэніроўкі апавесці Васіля Быкава "Пакахай мяне,

салдацік..." (рэжысёр — Валерыя Маслюк). Таксама ў акцёрскай скарбніцы Ліхачовай — Кардэлія з "Караля Ліра" Шэкспіра, Данута з "Часу быка" Саі, Ганна са спектакля "Пад сонцам"...

У апошнія гады заслужаная артыстка Беларусі Таццяна Ліхачова стварыла шэраг работ у пастаноўках Юрыя Пахомава (Сеньёра Капулецці з трагікамедыі "Чума на вашы дзве сям'і!", Этэр з п'есы "Млын" і, асабліва, Голда з "Памінальнай малітвы") ды Міхася Краснабаева: Люці з п'есы Аляксея Дударова (дарэчы, гэты вобраз быў выпісаны драматургам менавіта ў разліку на актрысу) і, вядома ж, Ефрасіння Полацкая ў спектаклі "Крыж Ефрасінні" Ірыны Масляніцкай. Рыхтуючыся да ролі, Таццяна Ліхачова правяла некалькі дзён у родным Полацку, у Свята-Ефрасінеўскім манастыры. Яна хадзіла на службы, размаўляла з манашынямі, Уладыкам Феадосіем. Стварэнне вобраза — сведчанне высокай ступені духоўнай сталасці актрысы...

У адным з інтэрв'ю Таццяна Ліхачова прызналася: тэатр — яе галоўны дом. У гэтых сценах прайшла большая частка жыцця. Тут яна спадзяецца перажыць і новыя яркія імгненні, з якіх складаецца акцёрскі лёс...

Юрась ІВАНОВІСКИ Віцебск
На здымку: Таццяна Ліхачова (справа) ў сцэне са спектакля "Крыж Ефрасінні".

Тады, вярнуўшыся ў Коласаўскі тэатр, Таццяна Ліхачова ў спектаклі "Сымон-музыка" стварэ вобраз Ганны. Актрыса, згодна з воляй рэжысёра, увасобіла вобраз-сімвал: яе герайня — амаль незямная, нейкая іррэальная. Невыпадкава цягам усёй сцэнічнай дзеі Ганна з'яўляецца перад Сымонам як мара аб няспраўджаным шчасці. Прыгадваю з тых часоў яшчэ адзін рамантычна-ўзнёслы вобраз (бо ён моцна ўрэзаўся ў памяць) — Пастушкі са спектакля "Разгром" паводле А.Фадзеева. Здавалася б, эпізадыч-

коткі Наталлі Беражковай робяць гэта на канаце. У Мурада Абдулаева дрэсіраваныя малпачкі дэманструюць гімнастычныя практыкаванні, а мядзведзя, што стаіць толькі на пярэдніх лапах, паднімаюць на спецыяльнай пласціне.

Здзіўляюць глядача і жанглёры. Сяргей Ігнатаў з ЗША, выконваючы сола-жангльж, умудраецца яшчэ і адбіваць чачотку. А ўпартасці іспанца Антонія Альварэса можна толькі пазаздросціць: пакуль не прадэманстраваў свой галоўны элемент — пяць піруэтаў — не пакідае манеж.

Чароўныя па сваёй прыгажосці і складанасці трукі выконваюць маладыя ды энергічныя акрбаты на рускай палцы (пад кіраўніцтвам Сяргея Грэчушкіна).

Парад-але!

"Трукі" цырка

Зоркі арэны: вышыня, пяць піруэтаў і... чачотка

Белдзяржцырк адкрыў новы сезон. Праграма "Цырк працягвае здзіўляць" працягласцю ў дзве з паловай гадзіны запрашае глядача на сустрэчу са шматлікімі сусветнымі зоркамі цырка.

Але і гэта далёка не ўсё! "Рэйнскае кола" Паўла Сінельнікава, дрэсіраваныя коні Штэфана Пleshаяну, рамантычны дуэт паветраных гімнастаў Зоі і Уладзіміра Гароджыя...

Як пракаменціраваў галоўны рэжысёр прадстаўлення Серж Бандарчук, проста пашанцавала сабраць такую колькасць артыстаў замежнага цырка ў адной праграме! Паколькі шмат хто працуе ў перадфестывальным рэжыме, зоркі манежа ў свой невялікі перапынак змаглі прыняць удзел у прадстаўленні Белдзяржцырка. "Цвіком" праграмы стаў нумар клоўна Армэна Асіранца, які працяглы час не выступаў перад публікай. Ён узаемадзейнічае з аўдыторыяй і зараджае пазітывам, нагадваючы, што ў цырку на самой справе робіцца чараўніцтва...

Вольга КАПУСТА, студэнтка 2-га курса Інстытута журналістыкі БДУ
На здымках: моманты прадстаўлення. Фота Юрыя ІВАНОВА

Пачынаюць яркую дзею сваім дынамічным нумарам Наталля і Сяргей Волкавы — гімнасты Вялікага Маскоўскага цырка на праспекце Вярнандскага. Крыху пазней да іх далучаюцца "Белыя птушкі" — артысты, якія лунаюць пад купалам і выконваюць сур'ёзныя і небяспечныя трукі: пералёты і салты. Акрбаты Маскоўскага цырка Юрыя Нікуліна на Цвятным бульвары працуюць пад кіраўніцтвам Алішэра Аліева і прадстаўляюць, безумоўна, феерычны нумар.

Да слова, шматлікія ўдзельнікі ўзнікаюцца "на вышыню". І жывёлы тут — не выключэнне. Бясстрашныя

Дзень музыкі ў інтэрактыве

Камертон

Міжнародны дзень музыкі — па-беларуску. Менавіта так сустрэкалі свята, якое адзначаецца ва ўсім свеце 1 кастрычніка, на Беларускім радыё.

Тым вечарам у Вялікую студыю Дома радыё прыйшлі прыхільнікі творчасці нашага класіка Дзмітрыя Смольскага. Кампазітар адказаў на пытанні прысутных, а галоўнае — у прамым эфіры праекта "Канцэртная зала" ў жывым выкананні прагучалі яго творы: 12-я сімфонія для струнных, Дывертывмент, Канцэрт № 2 для цымбалаў з аркестрам. Усе гэтыя творы прадставіў сімфанічны аркестр Белтэлерадыйкампаніі на чале з новым кіраўніком — Валерыем Сарокам. Калісьці, дарэчы, ён сам граў у гэтым калектыве на скрыпцы, апошнім жа часам кіраваў Камерным аркестрам, які існуе ў складзе Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Фінберга. Салісткай была запрошана першакурсніца Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Аляксандра Дзенісеня — герайня сёлетняга класічнага "Еўрабачання", лаўрэат безліч міжнародных конкурсаў, стипендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

— Праект "Канцэртная зала", — кажа яго каардынатар, кампазітар, музыкант і журналіст Віктар Кісцень, — даўно ўжо палюбілі радыёслухачы. У ім гучаць і трансляцыі з Беларускай дзяржаўнай філармоніі, і замежныя запісы. Але найбольшую ўвагу прыцягваюць, вядома, эксклюзівы — тры канцэрты, якія вядуцца жывіцом непасрэдна са студыі. Такая традыцыя зарадзілася яшчэ ў тая часы, калі Беларускае радыё рабіла свае першыя крокі і запісаў беларускай музыкі папросту не было. І тое, што яна аднавілася ў новым фармаце, — сведчанне прагі слухачоў да жывога гучання і непасрэднага абмену энергіяй ды сваімі думкамі з музыкантамі.

Н.Б.

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва на Стаўбцоўшчыне, куды гэтым разам выправіўся ў камандзіроўку, развіваецца даволі плённа. У азначаным кірунку культурна-адукацыйнага супрацоўніцтва са сваімі дасягненнямі з калегамі з іншых рэгіёнаў Беларусі. Маю на ўвазе і наладжаныя кантакты з мясцовымі кіраўнікамі прадпрыемстваў ды арганізацый — як дзяржаўнай, так і прыватнай формы ўласнасці. Адзначу актыўнасць аддзела культуры ва ўзаемадзейні з дырэктарамі шматлікіх ААТ (былых СВК), якія існуюць на тэрыторыі Стаўбцоўскага раёна, ды многае іншае...

Так, пра ўзаемадзейні прадстаўнікоў сферы культуры і інвестараў "К" распавядае амаль год. Але не часта даводзілася сустракаць у рэгіёнах настолькі паспяхова дзейнасць у справе дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва, якая прадстаўлена на Стаўбцоўшчыне. Назваць працу мясцовых культурна-адукацыйнаў у гэтым кірунку ўзорнай, магчыма, было б занадта гучна, але тое, што яна набліжаецца да гэтага азначэння, несумненна.

Карпаратыў для спонсара

Адно з уражанняў ад наведання Стаўбцоўскага раёна — яскравая і паказальная інфармацыя пра тое, што тут ёсць ажно дваццаць восем самадзейных калектываў, якія носяць званні "народны" і "ўзорны". Прычым ладная іх колькасць — цэлых сем — існуе пры раённым Цэнтры культуры. Зразумела, без дапамогі шматлікіх мецэнатаў апрача ды вывозіць усе гэтыя калектывы ў гасцольныя паездкі за межы Стаўбцоўшчыны кіраўніцтва ўстановы было б проста немагчыма. Менавіта таму дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва для дырэктара Стаўбцоўскага РЦК Ілліны Азановіч — не прыхамаць, а надзённая патрэба.

Мясцовых бізнесменаў прывабліваюць ва ўстанову культуры праз шматлікія прэзентацыйныя

Сярод сталых спонсараў установы культуры — кіраўнікі гарадскіх арганізацый як дзяржаўнай, так і прыватнай формы ўласнасці: дырэктар "Стаўбцоўскага мясакамбіната" Рамуальда Бардукевіч, начальнік ПМК 233 Яўген Корсак, кіраўнік мясцовага міжрайгаза Аляксандр Шпілеўскі ды многія іншыя. Яны выдаткоўваюць грошы на падарункі і прызы для ўдзельнікаў раённых і абласных мерапрыемстваў, што ладзяцца ў РЦК, актыўна выкупляюць білеты на канцэрты як мясцовых, так і заездных артыстаў, а таксама дапамагаюць пры нагодзе з транспартам для выезду калектываў Цэнтра культуры за межы раёна...

Плён ад дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва, як бачна, не бліжэй. Але ж, натуральна, не ўся грашовая падтрымка зыходзіць

Інавацыі Старога Сверханя

Карціна развіцця дзяржаўна-прыватнага партнёрства на Стаўбцоўшчыне была б няпоўнай, каб не згадаць і раённыя ўстановы культуры, што актыўна супрацоўнічаюць з мецэнатамі. І флагманам у гэтай справе, без перабольшання, з'яўляецца Старасверханскі цэнтр культуры.

Паспяхова кантакты з інвестарамі ў супрацоўніцтва Цэнтра культуры наладзіліся яшчэ колькі гадоў таму. І на тое ёсць шэраг аб'ектывных прычын.

— Наш аграгарадок "Стары Сверхань" знаходзіцца не так далёка ад райцэнтра: усяго кіламетры за чатыры, — патлумачыў сітуацыю дырэктар установы Валерый Пугач. — Ды і глядзельная зала ў нас вялікая: больш чым на трыста

Скарыстацца кан'юктурай,

Настрой коштам у 65 мільёнаў

Пры мясцовай Дзіцячай мастацкай школе дзейнічае апякунскі савет, якому ўжо блізу дзясятка гадоў. Складаецца савет з бацькоў навучэнцаў.

— На пасяджэннях савета мы калегіяльна вырашаем, што трэба зрабіць для школы ў першую чаргу, — кажа дырэктар установы Уладзімір Татарыцкі, — і прымаем рашэнні аб выдаткоўванні неабходнай сумы для набыцця таго або іншага абсталявання, інструментаў для правядзення бягучых рамонтных работ. Апекуны заўсёды ідуць насустрач нашым прапановам, бо на свае вочы бачаць, што такім чынам якасна і значна паляпшаецца матэрыяльна-тэхнічная база нашай ДШМ. Вось нядаўна з дапамогай савета набылі ноўтбук, які быў нам патрэбны для працы нібы паветра...

Але дзейнасць савета — толькі частка тых намаганняў, што прыкладае кіраўніцтва ДШМ для наладжвання пастаяннай сувязі са спонсарамі. Напрыклад, кіраўнікі гаспадарак раёна актыўна спрыяюць установе і ўжо неаднаразова набывалі новыя камплекты касцюмаў для школьных дзіцячых калектываў. Да слова, для дзіцячага ўзорнага ансамбля духавых інструментаў "Васількі" было закуплена трыццаць камплектаў касцюмаў на суму прыкладна ў 65 мільёнаў рублёў, а для ўзорнага ансамбля народнай песні "Жаваранчкі" — дванаццаць, на 35 мільёнаў рублёў.

Цікава і тое, што раённыя арганізацыі дапамагаюць школе не толькі з набыццём касцюмаў, але і з рамонтам інструментаў ды апаратуры. Так, напрыклад, камп'ютарную тэхніку ды музычныя абсталяванні для школы мастацтваў бясплатна рамантуе кіраўнік адной з прыватных гарадскіх арганізацый Іосіф Кузёмка.

Ідзе спонсарская падтрымка школе і ад яе вядомых выпускнікоў. Прычым не толькі матэрыяльная. Напрыклад, былы выпускнік Стаўбцоўскай ДШМ Аляксандр Крамка (цяпер ён з'яўляецца дырэктарам Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя І.Жыноўча) бясплатна прадастаўляе разнастайныя навучальныя матэрыялы для школьнікаў, а таксама піша і дасылае інструменталькі для народнага аркестра духавых інструментаў "Круліца".

Не магу не адзначыць наступны факт: з цягам часу плошчы Стаўбцоўскай ДШМ значна павялічацца. Адбудзецца гэта дзякуючы клопам кіраўніцтва мясцовага

райвыканкама, які ўзначальвае Уладзімір Місько. На баланс аддзела культуры сёлета перадалі будынак былой вайскавай часткі, што месціцца непадалёк ад навучальнай установы. У вялікім трохпавярховым будынку цяпер ідзе рамонт: для яго з райбюджэту ўжо выдаткавана блізу 800 мільёнаў рублёў. Пасля завяршэння рамонтнага туды плануецца перавесці мастацкае і духавое аддзяленні.

У райцэнтры, вядома ж, працаваць са спонсарамі значна лягчэй, чым на сяле. Але і тут шмат што залежыць ад крэатыўнага настрою дырэктараў устаноў культуры, іх зацікаўленасці ў развіцці пастаянных і трывалых сувязей са спонсарамі і мецэнатамі, а таксама — ад асабістых кантактаў з кіраўнікамі прадпрыемстваў. На Стаўбцоўшчыне жаданне працаваць у названым кірунку, як бачна, існуе. І праца гэтая — выніковая ды плённая.

Магчыма, мясцовым культурна-адукацыйным варта арганізаваць на тэрыторыі раёна абласны ці нават рэспубліканскі семінар, каб падзяліцца досведам свайго ўзаемадзейнення з інвестарамі ды мецэнатамі. Да слова, з дзясяткаў раёнаў Беларусі, дзе супрацоўнікам сферы культуры было б няблага наведана падобнае мерапрыемства, могуць назваць і карэспандэнты "К" па выніках сёлетніх камандзіровак...

Стаўбцоўшчына: перавагі асабістых кантактаў

Рамонтныя работы вядуцца ў будынку, дзе размесціцца ДШМ.

мерапрыемства. Напрыклад, для арганізацыі раёна ладзяцца прафесійныя святы, а таксама карпаратывы.

Названыя акцыі карыстаюцца вялікім попытам, і, вядома ж, з іх дапамогай не толькі папаўняецца скарбонка платных паслуг РЦК, але і завязваюцца, натуральна, асабістыя кантакты з дырэктарамі прадпрыемстваў. А гэта для паспяховага ўзаемадзейнення ў справе дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва, пагадзіцеся, немалаважна.

адно толькі ад спонсараў. Цягам доўгага часу (прыкладна тры гады) у Стаўбцоўскім цэнтры культуры вяліся рамонтныя работы, што фінансаваліся з бюджэту мясцовага райвыканкама. На сённяшні дзень яны амаль завершаны. Глядзельная і танцавальная залы, а таксама шматлікія кабінеты РЦК цяпер выглядаюць проста ўзорна. Да ладу даводзіцца фасад будынка: ён сёння — у рыштываных. Завяршыць гэтыя работы плануецца ўжо сёлета самым бліжэйшым часам.

пяцьдзясят месцаў. Таму да нас вельмі ахвотна прыязджаюць адзначаць прафесійныя святы многія арганізацыі раёна...

Такая сітуацыя склалася яшчэ і таму, што ў 2009-м Стаўбцоўскі РЦК быў зачынены на рамонт, і, натуральна, паўстала пытанне, дзе ж ладзіць маштабныя раённыя мерапрыемствы. Адказ знайшоўся без падказкі: у Старым Сверхані! Там і плошчы дазваляюць, і далёка ехаць не трэба. А мясцовыя культурна-адукацыйныя скарысталіся, так бы мовіць, выгоднай для сябе кан'юктурай рынку. І — прапанавалі шэраг дадатковых паслуг для наведвальнікаў: арганізавалі цікавую конкурсную праграму, якую ладзяць пад час прафесійных святочных вечараў, закупілі найноўшае тэхнічнае абсталяванне, правялі шэраг дадатковых рэкламных акцый...

Пад час гэтых ды многіх іншых мерапрыемстваў завязаліся, натуральна, і трывалыя кантакты з кіраўнікамі раённых арганізацый. Таму цяпер культурна-адукацыйны Старога Сверханя на роўні канкурэнтнага са сваімі калегамі з райцэнтра. І канкурэнцыя гэтая — толькі на карысць агульнай справе. Доказам — план платных паслуг установы культуры, які складае на сённяшні дзень больш за сорак мільёнаў

Галерэя спонсараў ад "К"

Артыкул выдаткаў — сацыялка

Адно з найбуйных сельскагаспадарчых прадпрыемстваў на тэрыторыі Стаўбцоўскага раёна — ААТ "Агранеманскі". Узначальвае яго Іосіф МЕЛЯШКЕВІЧ. Яго арганізацыя вядомая на ўвесь раён і той фінансавай падтрымкай, якую аказвае кіраўніцтва акцыянернага таварыства сацыяльнай сферы Стаўбцоўшчыны. У тым ліку, натуральна, — і культуры.

Асабліваю ўвагу надае кіраўнік ААТ "Агранеманскі", вядома ж, тым установам культуры, што месціцца на тэрыторыі яго гаспадаркі. А гэта ўжо згаданы вышэй Старасверханскі сельскі цэнтр культуры ды ЦДК у вёсцы Залужжа.

Так, для Цэнтра культуры з дапамогай Іосіфа Меляшкевіча былі закуплены новы баян і гітара (інструменты каштавалі больш за 10 мільёнаў рублёў), а для Залужжаўскага ЦДК — касцюмы для аднаго з мясцовых калектываў ды тэхнічная апаратура. Дапамагае кіраўніцтва гаспадаркі і з рамонтам Старасверханскага ЦДК — у прыватнасці, за кошт ААТ "Агранеманскі" цяпер фарбуецца фасад будынка ўстановы

культуры. А не так даўно для патрэб культурна-адукацыйнаў Іосіф Меляшкевіч выдаткаваў грошы на набыццё электракасілі.

Не забываюцца ў ААТ "Агранеманскі" і на вучняў мясцовай ДШМ. Як распавяла дырэктар школы Тацяна Курмышава, самым бліжэйшым часам для ўстановы будзе закуплена 16 камплектаў касцюмаў на суму прыкладна ў трыццаць мільёнаў рублёў.

— З культурна-адукацыйнаў жывём душа ў душу, — тлумачыць Іосіф Меляшкевіч, — таму і хочацца, па меры магчымасці, ім дапамагаць. Тым больш, мы бачым, што гэтыя грошы не губляюцца, а ідуць пад канкрэтныя праекты або на набыццё неабход-

най апаратуры ці інструментаў. Наша прадпрыемства спрацавала сёлета досыць няблага, таму пакуль маем некаторую колькасць грошай, каб дапамагаць сацыяльнай сферы.

— А ці ёсць у вашай арганізацыі спецыяльны артыкул выдаткаў на развіццё сацыяльнай сферы? Ці гэта толькі ваша ўласная кіраўніцкая ініцыятыва?

— Пры нашым акцыянерным таварыстве ўжо прыкладна цягам года існуе назіральны савет. І менаві-

та праз гэты орган, куды ўваходзяць нашы акцыянеры, мы і маем магчымасць дапамагаць сацыяльнай сферы. Бо каб, як ужо казаў, не мелі прыбыткаў ад сваёй дзейнасці, дык і не было б чым аказваць дапамогу ні дамам культуры, ні школам...

— Наколькі мне вядома, вы таксама маеце пэўнае дачыненне да сферы культуры...

— Толькі ўскоснае: калісьці вучыўся ў музычнай школе па класе баяна, а яшчэ даводзілася спяваць у хоры... Ды лёс звязан з гаспадарчай дзейнасцю: цягам трыццаці гадоў працаваў на пасадзе старшыні калгаса і СВК, а цяпер — дырэктар акцыянернага таварыства. Шкада толькі аднаго: наш аграгарадок быў першым у раёне, і таму на добраўпарадкаванне Старога Сверханя выдаткавалі, па тым часе, не так ужо і шмат грошай. А, як вы пераканіліся, Цэнтру культуры патрэбны пастаянны догляд, бо будынак вельмі вялікі. І мы, вядома ж, разумеем патрэбы культурна-адукацыйнаў і, па магчымасці, дапамагаем. Вось цяпер робім фасад установы. З цягам часу плануем распачаць працу па добраўпарадкаванні прылеглай да ЦДК тэрыторыі...

рублёў. Названы паказчык, дарэчы, мясцовыя культработнікі пастаянна перавыконваюць.

"Беганіна" — самаакупная

Але арганізацыя прафесійных святаў — гэта толькі адна ніша, у якой пастяхова дзейнічаюць культработнікі Старасвержанскага цэнтра культуры. У мясцовых крэатыўшчыкаў хапае і іншых цікавых ініцыятыў: тут маецца, не раўнуючы, цэлы россып праектаў, здольных зацікавіць патэнцыйных мецэнатаў.

Іта правядзенне на базе ЦЦК не толькі традыцыйных святаў вёскі, Купалля, дажынак, але і, напрыклад, свята гумару "Кукарэчны перазвон", на якое збіраюцца госці не толькі са Стаўбцоўскага, але і з суседніх раёнаў Міншчыны. Існуе пры ўстанове культуры і свая мастацкая галерэя, дзе пастаянна

пра недасканаласць матэрыяльна-тэхнічнай базы. Ды і кадравая праблема, што існуе літаральна ў кожным рэгіёне краіны, таксама паступова адышла б на другі план: пры такой падтрымцы працаваць ды рэалізоўваць свае праекты, зразумела ж, значна лягчэй і маладому спецыялісту, і абазнанаму культработніку...

Ніякіх сакрэтаў!

Раскрыю яшчэ адзін "сакрэт" пастяховай працы кіраўніцтва ЦЦК з мецэнатамі. Вялікую ролю адыгрывае і той факт, што дырэктар Старасвержанскага цэнтра культуры мае вельмі шчыльныя кантакты з кіраўнікамі іншых устаноў, якія месцяцца пад дахам яго ўстановы, — мясцовымі бібліятэкай і школай мастацтваў.

Напрыклад, бібліятэкарам Аленай Гарановіч робяцца слайды для прэзентацыі, што дэманструюцца

Здабыткі Старасвержанскага ЦЦК ад спонсарска-мецэнатскай дзейнасці — падараная гукаўзмацняльная апаратура, мікрафоны і пульты, камп'ютарная і капіравальная тэхніка — выкарыстоўваюцца пры правядзенні мерапрыемстваў не толькі клубнікамі, але і бібліятэкарамі ды настаўнікамі ДШМ. Таму згаданыя ўстановы не канкуруюць між сабой і не змагаюцца за спонсара, а працуюць у суладным адзінстве. Карысць ад гэтай працы, як бачна, маюць усе. Прычым карысць вельмі важкую і рэальную.

Сяло, як вядома, часцяком адстае ад горада шмат па якіх паказчыках: выкананні плана платных паслуг, матэрыяльна-тэхнічнай базе, кадравым складзе супрацоўнікаў... Але, як бачна, у Стаўбцоўскім раёне справа пастаўлена зусім іншым чынам: тут

Або На шчасце, сітуацыя — нетыповая!

Дапамога малой радзіме

Аляксандр КРАМКО, заслужаны арыст Рэспублікі Беларусь, дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра краіны імя І.Жыновіча:

— Мая дапамога Стаўбцоўскай школе мастацтваў — гэта мой абавязак і клопат. У сценах установы (тады — музычнай школы) я навучаўся з 1969 па 1974 год па класе акардэона ў настаўніка Яўгена Драбышэўскага. Тады ў школе было значна менш вучняў, чым цяпер. Ды што там казачкі! Будынак яе раней быў увогуле аднапавярховы — толькі потым у ДШМ з'явіўся другі паверх, а таксама і прыбудова да яе. Так што змены — навідавоку. А ўвогуле, Стаўбцоўшчына — мой родны край, і таму я з задавальненнем прыязджаю туды не толькі адпачыць, але і паўдзельнічаць у якасці члена журы пад час тых конкурсаў, што ладзяцца ў сценах школы мастацтваў. І заўсёды радуся перамогам дзетак на конкурсах ды фестывалях...

выстаўляюцца мастакі з усяго рэгіёна, а яшчэ ў ЦЦК, як кажуць, на ўра праходзяць разнастайныя тэматычныя дыскатэкі...

Магчыма, камусьці на першы погляд можа падацца, што ўсе пастяховыя праекты са спонсарамі даюцца кіраўніцтву Старасвержанскага цэнтра культуры вельмі лёгка. Але ж гэта, зразумела, зусім не так. Напрыклад, кіраўніку ўстановы Валерыю Пугачу неаднаразова даводзілася папабегаць па кабінетах дырэктараў разнастайных раённых арганізацый, каб праектаваць тое або іншае мерапрыемства, запраسیць на канцэрт ці фест. Але гэтая "беганіна" акупляецца: госці ніколі не сыходзяць з мерапрыемстваў расчараванымі ды, вядома ж, другім разам з задавальненнем прымаюць запрашэнне на канцэрт або святочны вечар.

Па прыклады далёка хадзіць не трэба. Так, зусім нядаўна, калі пры ўстанове ладзілася свята вёскі, дырэктар Старасвержанскага ЦЦК запрасіў на мерапрыемства кіраўнікоў раённых арганізацый. І кожны з гасцей папярэдне тэлефанаваў Валерыю Пугачу толькі з адным пытаннем: што падарыць на свята? Вось такім чынам у ЦЦК з'явіліся ноўтбук і капіравальная тэхніка, лічбавыя відэакамера і фотаапарат...

Калі б такі крэатыўны падыход да супрацоўніцтва быў у кожным сельскім ДOME культуры Беларусі! Глядзіш, паступова зніклі б "вечныя" пытанні

пад час правядзення прафесійных святаў гарадскіх ды раённых арганізацый, маніруюцца невялічкія фільмы пра будні і свята працоўных калектываў. Для гэтага выкарыстоўваецца наўная фота- і відэаапаратура, падараная спонсарамі. Так што сельская бібліятэка таксама не застаецца ў баку ад спонсарска-мецэнатскай дзейнасці і мае рэальную магчымасць атрымаць ад гэтай працы неабліга дывідэнды, напрыклад, прапануючы ўсім ахвотным каляровыя буклеты пра сваё прадпрыемства і зарабляючы, такім чынам, на выкананне плана платных паслуг.

Шчыруе на спонсарска-мецэнатскай "дзялянцы" і кіраўніцтва мясцовай ДШМ. Так, менавіта дзякуючы наладжаным кантактам са спонсарамі сем навучэнцаў школы прынялі ўдзел у адборачным туры Міжнароднага конкурсу вакалістаў, што адбыўся сёлета ў літоўскай Клайпедзе. Мецэнат апаціў для дзяцей дарогу ў абодва канцы: у Літву і назад.

дырэктары мясцовых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў не толькі дапамагаюць ЦЦК і СК раёна, а і выдаткоўваюць грошы для раённага Цэнтра культуры ў Стаўбцах. Што і казач, сітуацыя — нетыповая!

Але гэтыя рэаліі рэгіянальнага жыцця дазваляюць культработнікам сельскіх клубаў і бібліятэк пачуваць сябе зусім іначай у параўнанні з іхнімі калегамі з іншых раёнаў Беларусі. Магчыма, і гэты вопыт супрацоўніцтва культработнікаў з кіраўнікамі сельскіх гаспадарак варта абагульніць ды сістэматызаваць. Зацікаўленасць у тым павінна быць вялікай: як бачна, дадзеная дзейнасць прыносіць значныя дывідэнды і паляпшае матэрыяльна-тэхнічную базу сельскіх устаноў культуры Стаўбцоўшчыны.

Юры ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Стаўбцоўскі раён — Мінск
Фота аўтара

Дэталі да агульнай карціны

Перспектыва — апякунскі савет

У перспектыве пры адзеле культуры будзе створаны апякунскі савет. І, як спадзяецца кіраўнік раённай сферы культуры Алена Суднік, узаемакарысныя стасункі як з прыватнымі, так і з дзяржаўнымі арганізацыямі выйдуча на больш выніковы, узровень. І ў гэта хочацца верыць.

Сярод устаноў культуры раёна, якія вынікова ўзаемадзейнічаюць з дзяржаўнымі ды прыватнымі арганізацыямі, напрыклад, Любкаўшчынскі СДК, што месціцца на тэрыторыі ААТ "Радзіма Якуба Коласа". Кіраўнік гаспадаркі Аляксандр Карнічэнка даўно дапамагае культработнікам: набывае для ўстановы культуры як апаратуру, так і сцэнічныя касцюмы для калектываў, што існуюць пры ДOME культуры.

Яшчэ адно ААТ — "Жацерава" — даволі шчыльна кантактуе з Горкаўскім СДК. Дырэктар сельскагаспадарчай арганізацыі Іван Краўчук дапамог з пашывам "адзення" сцэны для Дома культуры, а таксама набыў крэслы ў глядзельную залу ды найноўшае тэхнічнае абсталяванне.

Прычым спонсарская дапамога ад гэтага акцыянернага таварыства прыходзіць як у мясцовы СДК, так і ў Стаўбцоўскі РЛК: Іван Краўчук выдаткаваў фінансавыя сродкі для набыцця касцюмаў для аднаго з калектываў, што працуе пры галоўнай раённай установе культуры.

Названыя прыклады паспяховага дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва — не адзінкавыя. Але цалкам зразумела, што яны ўзніклі не на пустым месцы: за ўсімі гэтымі паспяховымі і выніковымі сувязямі са спонсарамі стаіць наладжаная праца мясцовых культработнікаў.

Хэдайн рэгіёна: трансгранічнае супрацоўніцтва

Ні для каго не з'яўляецца адкрыццём той факт, што супрацоўніцтва раённых аддзелаў культуры з памежнымі рэгіёнамі краін-суседак не толькі дазваляе культработнікам завязваць стальны сувязі з украінцамі, расіянамі, літоўцамі, латышамі ці палякамі, але і дае магчымасць прадставіць нацыянальныя традыцыі за межамі рэспублікі, а таксама папрацаваць на імідж Беларусі на міжнароднай арэне.

праходзілі канферэнцыі, ладзіліся выстаўкі этнаграфіі, а таксама распаўсюджвалася друкаваная градукцыя, што рэкламавала турыстычныя адметнасці Кобрыйскага раёна... Усяго за час правядзення праекта, як распавяла Надзея Жук, у Польшчы восем разоў пабывала шэсць аўтэнтчных калектываў раёна.

А ў верасні на Беларусь завітаў маладзёжны фальклорны калектыв "Жэмэрва" на чале з дырэктарам музея "Малая Бацькаўшчына" Дарафеем Фіёнікам. Кобрынцы цягам трох дзён прымалі гасцей у дзесяці вёсках раёна. Вынікі фальклорных экспедыцый як у Студзіводах, так і ў Кобрын-

Планавалі-планавалі і... не "прабілі"

Аксіёма ці праблема?

Праўда, не ва ўсіх памежных раёнах рэспублікі гэтую аксіёму разумеюць. Зазвычай культурныя сувязі з замежнымі краінамі зводзяцца тут да рэдкіх выездаў некалькіх прадстаўнікоў раёна (у першую чаргу — навучэнцаў мясцовых ДШМ) на пэўнае свята ці фестываль.

Наладзіць жа больш сур'ёзныя стасункі праз рэалізацыю сумесных праектаў для многіх аддзелаў культуры — праца часцяком складаная ды праблематычная. Таму і давалося, рытуючы матэрыял, патэлефанаваць не ў адзін раён Беларусі, каб дазнацца пра найбольш значныя мерапрыемствы ў сферы міжнароднага культурнага супрацоўніцтва.

Многія начальнікі аддзелаў пры згадцы аб падобных кантактах казалі пра тое, што плануецца актывізаваць іх у самай бліжэйшай перспектыве. Хтосьці наракаў на нястачу грошай для выезду калектываў за мяжу, а яшчэ нехта — на адсутнасць транспарту...

Што трэба зрабіць, каб міжнароднае супрацоўніцтва на раённым узроўні атрымалася дзейсным? Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23, абмяркоўвайце тэму на www.facebook.com/kimpressby і www.twitter.com/kultura_by! Нам важная менавіта ваша думка!

Вядома ж, цяжкасці пры наладжванні міжнародных стасункаў прысутнічаюць. Але ж ці так складана знайсці той жа транспарт або "прабіць" гастрольную пазездку за мяжу? Тут, хутчэй за ўсё, спрацоўвае прыцып, паводле якога культработнікі абмяжоўваюцца толькі правядзеннем мерапрыемстваў на тэрыторыі свайго раёна, не надта хвалючыся за міжнароднае супрацоўніцтва ды імідж... Зрэшты, праблема з тым жа транспартам можна даволі лёгка вырашыць пры дапамозе мясцовых спонсараў і мецэнатаў. Так, дарэчы, робяць у многіх рэгіёнах Беларусі, дзе давалося пабываць цягам камандзіраванчых выездаў...

Па майскай расе...

Аднак знайсці міжнародны крэатыўны праект у Брэсцкай вобласці ўдалося амаль адразу. Па словах начальніка аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзеі Жук, культработнікі шчыльна кантактуюць з суседнімі рэгіёнамі Польшчы. Так, зусім нядаўна кобрынцы сумесна з супрацоўнікамі музея "Малая Бацькаўшчына", што ў Студзіводах Падляшскага ваяводства, зладзілі сумесны этнаграфічна-фальклорны праект "Там, па майскай расе..."

Цягам некалькіх месяцаў лепшыя фальклорныя калектывы раёна дэманстравалі палякам традыцыйныя абрады беларусаў. І гэтыя выступленні нашых бабурль і дзядуль, па словах Надзеі Жук, заўсёды выклікалі вялікую цікаваць.

Міжнародны праект, вядома ж, адным гэтым кампанентам не абмяжоўваўся. Пад час мерапрыемстваў

скім раёне ў самым хуткім часе будуча апрацаваны ды выдадзены на дысках.

Такіх бы праектаў, падобных да Кобрынскага, — ды ў кожным памежным рэгіёне Беларусі! На жаль, адшуканне аналагічных крэатыўных досвед, які, да таго ж, прапагандуе традыцыйны нацыянальнай культуры, не давалося. І гэта сапраўды праблема, бо адсутнасць працы на імідж раёна натуральным чынам вядзе да таго, што пра культурныя здабыткі беларусаў за мяжой ведае не так ужо і шмат людзей.

Крэатыў на памежжы!

Яшчэ адным шляхам для наладжвання супрацоўніцтва паміж краінамі можа стаць правядзенне міжнародных фестываляў. Як, напрыклад, у Дубровенскім раёне Віцебскай вобласці. Сёлета, як распавяла кіраўнік раённай сферы культуры Людміла Дударова, у фэсце "Дняпроўскія галасы" прынялі ўдзел прадстаўнікі сямі краін

свету, у тым ліку — дэлегацыя з украінскага паселішча Сурск-Літоўскае, што каля Днепрапятроўска.

Сама назва паселішча, звязаная, відавочна, са старадаўнімі ліцвінамі, якія некалі называлі жыхароў беларускіх земляў, і сведчыць пра тое, што ў ім здаўна жывуць беларусы. І гэта сапраўды так. Справа ў тым, што Сурск-Літоўскае ўзнікла яшчэ ў XVIII стагоддзі, калі па загадзе расійскай імператрыцы Кацярыны II дубровенскія майстры былі пераселены на Украіну. Таму цяпер, як адзначае Людміла Дударова, дубровенцы аднаўляюць сувязі з суайчынікамі.

Дык чаму б не ладзіць падобныя фестывалі ў тых суседніх і памежных з замежнымі краінамі рэгіёнах, у якіх яшчэ толькі падступіла да завязвання кантактаў на міжнародным узроўні? Прычым тэматыка падобных мерапрыемстваў магла б быць рознай: ад правядзення фальклорных святаў да выступленняў калектываў, што працуюць у сучасных музычных кірунках...

І наракаць на нястачу грошай у такім выпадку наўрад ці правільна. Як сведчыць практыка, пад падобныя мерапрыемствы фінансы знаходзяцца як у бюджэце таго або іншага раёна, так і ў прадпрыемстваў, зацікаўленых у наладжванні сувязі са сваімі замежнымі калегамі. Справа толькі за ініцыятывай мясцовых культработнікаў. Але часцяком крэатыўнасці ў гэтым кірунку якраз такі ў рэгіёнах і бракуе...

"К" прадоўжыць знаёміць чытачоў з міжнароднымі праектамі іншых рэгіёнаў краіны ў бліжэйшых нумарах.

РЭГІЁНЫ: МАЙСТАР-КЛАС КРЭАТЫВУ

Гэта, напэўна, імкненне пераўтварыць шэры будзень у феерычнае свята, інакш кажучы — жаданне творчай самарэалізацыі. Прычым жаданне пастаяннае, неўтаймоўнае і незалежнае ад памеру штормесячнага заробку. Так, не велічыня апошняга вызначае пакуль узровень прафесійнасці...

Словам, прыклады клубнага ды бібліятэчнага крэатыву, хоць і не сталі пакуль нормай паўсядзённай працы, але ж час ад часу прарастаюць ідэямі, праектамі ды канкрэтнымі акцыямі. І ўсё — дзякуючы работнікам культуры, асобам падобнаму амбіцыйным ды самаахварным.

Докшыччына: ВЫТОКІ радзімазнаўства

Нядаўняе правядзенне Першага Абласнога экалагічнага свята "Квітней, мая зямля!" менавіта ў Докшычах было цалкам абгрунтавана. У дадзеным раёнцэнтры, як вядома, бяруць вытокі рэчкі Вілія і Бярэзіна, на гэтай зямлі знаходзіцца водападзел Балтыйскага і Чорнага мораў. Мясціны, словам, — надзвычай маляўнічыя, і захаванне іх першароднасці для нашчадкаў — самая актуальная задача для сучаснікаў...

Экалагічнае свята адбылося. І — пры самым непаспрэчным удзеле мясцовага аддзела культуры, які ніколі не вызначаўся адсутнасцю творчай ініцыятывы. Сярод шэрагу шматлікіх мерапрыемстваў быў і конкурс аўтаклубаўскіх праграм. У ліку іншых, перамога і докшыцкі клуб "на колах". Начальнік мясцовага аддзела культуры Інга Журомская распавядае, што "пераможнай" аказалася дзіцячая экалагічная праграма "Ля вытокаў" — гульнявая, экскурсійная, скіраваная на выхаванне павагі да адметнасцей малой радзімы... Дарэчы, мясцовы аўтаклуб — установа, без пераборшання, мабільная: за тыдзень робіць каля дзесяці выездаў у маланаселеныя і аддаленыя паселішчы.

Століншчына: ГАЛЕРЭЙНА-МАСТАЦКІ АКЦЭНТ

Гаворка зараз — пра сумесную ініцыятыву. Аддзел культуры Сто-

лінскага райвыканкама і мінскія фотамастакі вырашылі стварыць... перасоўную мастацкую галерэю. Як тлумачыць начальнік аддзела Васіль Заруба, сутнасць ініцыятывы — у папулярнасці мясцовых традыцый, брэндаў, славытых людзей — не толькі работнікаў культуры, але і яе спонсараў.

Мяркуюцца, што фотавывы аб'ектаў і асоб будуць аформлены на 30 — 50 планшэтах. Першая прэзентацыя галерэі адбудзецца неўзаба-

вырашылі правесці рэгіянальны фальклорны фестываль "Сустрэча ў "Верасе". Фінансавую падтрымку мерапрыемства без ваганняў узяў на сябе гаспадар аграсядзібы. Пакуль у асобных раёнах краіны работнікі культуры і па сёння разважаюць над пытаннем "Дзе пабагацець на мецэнатаў?", у Зэльвенскім робяць канкрэтную дзяржаўна-прыватную і сацыяльна арыентаваную справу.

У справу гэтую спакваля ўцягваюцца суседзі. Да прыкладу, у фальклорным аграсядзібным

Што такое ініцыятыва?

ве ў ГДК, а далей выстаўка распачне "вандроўку" па раёне. Фінансуюцца праект за кошт мясцовага бюджэту.

Наступная ініцыятыва — як працяг ужо агучанай мастацкай тэмы. Заслужаны дзеяч мастацтваў краіны Уладзімір Уродніч, ураджэнец Століншчыны, перадае ў дар землякам шэраг уласных палотнаў, якія адлюстроўваюць прыгажосць краю і тамтэйшых людзей. Плануюцца, што адкрыццё "дабрачыннай" экспазіцыі адбудзецца напрыканцы кастрычніка ў Гарадскім доме культуры.

Зэльвеншчына: ФАЛЬКЛОРНАЕ гучанне аграсядзіб

І зноў — пра сумесную ініцыятыву. Гаспадар аграсядзібы "Верас" Міхаіл Макей з вёскі Ёлка і начальнік аддзела культуры Зэльвенскага райвыканкама Галіна Раманчук

свяце прымалі ўдзел творчыя калектывы не толькі з Гродзеншчыны, але і з Брэстчыны...

Як распавядае начальнік мясцовага аддзела культуры, супрацоўніцтва з прыватнікамі прыносіць плён і фермерам, і работнікам культуры: адпачынак на сядзібах набывае фальклорную "афарбоўку", а работнікі культуры — неблагія "прэміяльныя" ад прыватнікаў. Найбольш актыўныя гаспадары аграсядзіб сталі яшчэ і своеасаблівымі экскурсаводамі на "зялёным" турмаршруце, распрацаваным у раёне не без удзелу работнікаў культуры.

Крэатыў па рэгіёнах адшукваў Яўген РАПН
На здымку: пад час
Абласнога экалагічнага свята ў Докшычах.

Міёршчына: сезонны экапраект

30 верасня ў Міёрах, што на Віцебшчыне, упершыню адбылося экалагічнае свята "Жураўлі і журавіны Міёрскага краю". Мерапрыемства арганізавана праектам ЕСПРААН сумесна з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, Міёрскім райвыканкамам ды некаторымі іншымі арганізацыямі.

Журавіны і жураўлі

Месца і час для правядзення незвычайнага свята былі абраны невыпадкова. Менавіта ў дадзеным пару года ў гэтых мясцінах Беларусі пачынаецца сезон збору журавін, а, як вядома, па запасах гэтых ягад балота Ельня, што знаходзіцца на тэрыторыі Міёрскага раёна, займае першае месца ў краіне. Акрамя таго, гэты край кожны год "прымае ў госці" больш за 4 тысячы журавоў і 10 тысяч гусей, якія спыняюцца на названым балоце пад час воснянскай міграцыі ў цёплыя краіны.

Як адзначыў начальнік аддзела культуры Міёрскага райвыканкама Аляксандр Тронькін, культработнікі таксама паўдзельнічалі ў гэтым знакавым для рэгіёна мерапрыемстве. Для ўдзельнікаў свята ў гарадскім парку працавалі шматлікія падворкі, ладзіліся выстаўкі майстроў народнай творчасці, дзе прадавалася разнастайная сувенірная прадукцыя, у многіх месцах ахвотных частавалі сапраўдным журавінавым морсам і мясцовай выпечкай.

А яшчэ для ўдзельнікаў свята была зладжана вялікая забаўляльная праграма з конкурсамі ды выступленнямі самадзейных калектываў раёна. Парадавалі жыхароў Міёршчыны гасцявыя калектывы. Адзін з іх — вакальнае трыа "Ластаўка" з Дайгаўпільскага цэнтра беларускай культуры (Латвія) — быў асабліва прыхільна сустрэты публікай.

Ю.Ч.

На здымку: пераможцы конкурсу "Журавінка Міёрскага краю".

Бабруйшчына: леапардавая кераміка "...Хутарка"

Для чаго патрэбна лазенка?

Ужо трэці год запар маляўнічы пасёлак Глуша, што на Бабруйшчыне, прымае ўдзельнікаў і гасцей Фестывалю народнай творчасці і рамёстваў "Глушанскі хутарок". Восеньскі кірмаш ладзіцца на базе мясцовага Цэнтра рамёстваў аддзелам культуры Бабруйскага райвыканкама сумесна з Глушанскім пасялковым Саветам дэпутатаў. Ідэя была падтрымана сумесным праектам Еўрапейскага Саюза і ПРААН "Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні".

Сярод удзельнікаў фестывалю — творчыя калектывы і салісты клубных устаноў культуры, майстры і ўмельцы, прычым не толькі з Бабруйшчыны, але і з розных куткоў Прыдняпроўскага краю.

Яркай падзеяй, прымеркаванай да фестывалю, з'яўляецца і абласны семінар-практыкум па ганчарстве і кераміцы, ініцыяваны летась Магілёўскім абласным метадычным цэнтрам народнай творчасці і культасветработы. Сёлета сваімі сакрэтамі ды напрацоўкамі з іншымі ўдзельнікамі семінара шчодро дзяліўся народны майстар Беларусі Юрый Боўда,

а таксама маладая майстрыха з Асіповіцкага раёна Вольга Жарнасек.

Па прызнанні ганчара Юрыя Боўды, ён, як і іншыя керамісты, якія працуюць у пасёлку Глуша, стараецца ва ўсім прытрымлівацца традыцыйных тэхналогій.

— Я раблю ўсё магчымае, каб людзі не забыліся на нашы спрадвечныя традыцыі, — зазначае Юрый Боўда. — Заўсёды распаўсюджаю пакупнікам пра кожную ганчарную форму: яе гісторыю, прызначэнне, асаблівасці выкарыстання. Мой посуд служыць не толькі "для прыгажосці" — у ім можна гатаваць ежу, захоўваць

вадка і сыпучыя прадукты. А ў якасці сувеніраў раблю дакладныя мініяцюрныя копіі старадаўняга посуду. Я таксама рэканструюю традыцыйныя ганчарныя формы, якія зараз забыты і амаль не ўжываюцца: халадзечніца, умывальнік і лазенка для запарвання зёлак...

Усе названыя ды іншыя вырабы ўдзельнікаў семінара карысталіся попытам у пакупнікоў пад час выстаўкі-продажу ў рамках фестывалю "Глушанскі хутарок". Апрача гэтага, работнікамі раённага Цэнтра культуры была падрыхтавана працяглая культурная праграма. Праходзілі канцэртныя выступленні калектываў мастацкай самадзейнасці, творчыя конкурсы: беларускае песні, канцэртна-гульнявых праграм і прыпевак. Былі арганізаваны экспазіцыі вырабаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і тэматычныя падворкі ўстаноў Бабруйскага раёна, а раённы краязнаўчы музей падрыхтаваў выстаўку ручнікоў.

Вольга СЕМЧАНКА, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы
На здымках: у час фестывалю.

— Не так даўно была распрацавана рабочая дакументацыя, датычная ўмацавання Касцельнай вежы, і ўжо неўзабаве плануецца распачаць работы па кансервацыі апошняй. На гэтую мэту сёлета выдаткавана амаль паўтара мільярда рублёў. Адзначу, што метады, які быў намі распрацаваны, прымяняецца ўпершыню — дагэтуль ён нідзе не выкарыстоўваўся ў такім выглядзе.

— Чым абумоўлена неабходнасць гэтых інавацый? Як падаецца, кансервацыя павінна быць кансерватыўнай: так спакойней...

— Справа перадусім — у стане гэтай вежы, які сёння папраўдзе жаласны. У нашай практыцы з такой ступенню руйнавання мы яшчэ ніколі не сутыкаліся! Лічу, што цяпер людзям у гэтай зоне проста небяспечна знаходзіцца: нападразбураныя мury на стромкім схіле з перападам у дваццаць чатыры метры маюць папраўдзе крытычны стан.

Зрэшты, гэта заканамерна. З таго часу, як шведы "пагаспадарылі" ў Навагрудку (а было тое, нагадаем, у 1706-м), ніхто не прымаў мер па захаванні рэшткаў Касцельнай вежы — яна ўвесь час толькі руйнавалася! Гадоў дваццаць таму мы яе трошкі замацавалі, але тады скончылася фінансаванне, і работы былі прыпынены. І вось, давалося вынаходзіць спецыяльныя канструкцыі, здатныя захаваць гэтую важную частку помніка. Зразумела ж, да пачатку работ мы пракансультуем са спецыялістамі, абазначымі ў дадзеным пытанні.

Што да метады кансервацыі... Мы прапануем спыніць руйнаванне муроў з дапамогай так званых каронак. Адпаведна, руіны захаваюць свой арганічны рамантычны выгляд, наведвальнік нават убачыць траву, якой яны параслі, але насамрэч пад дзёрнам будуць зроблены складаныя канструкцыі з гідраізаляцыяй. А сам гэты дзёрман, дарэчы, абараняе мury ад размарожвання. Пагадзіцеся, такі варыянт куды больш густоўны за бетонны "накрыўкі" або драўляныя "брылі"! І візуальнае ўстрыняцце — не адзіная яго перавага.

— Ці выкарыстоўваўся гэты метады раней на Беларусі?

— Так, мы ўжо карысталіся ім пры кансервацыі руін Брэсцкай крэпасці, ён шырока практыкуецца за мяжой, мае добрыя водгукі спецыялістаў. Між іншым, такія паважныя міжнародныя арганізацыі, як UNESCO або ICAMOS, таксама яго рэкамендуюць. Але, безумоўна, мы пачатку апрабуем, зробім нейкі эталон, і толькі тады канчаткова ўсё вырашым.

Што ж да Паўночнай вежы... Як вядома, у нашых планах — яе аднаўленне. На чатырох ярусах будзе размешчана музейная экспазіцыя, прысвечаная самому замку.

— Рэстаўрацыя павінна мець належную навуковую аснову. Ці дастаткова звестак пра колішні выгляд Шчыпоўкі?

— Як вядома, вежа абрынулася толькі на пачатку мінулага стагоддзя. Адпаведна, захаваліся фота, што фіксуюць яе стан, і дзякуючы такой іканаграфіі мы можам аднавіць страчанае.

— Існуе думка, што спецыфічныя рэстаўрацыйныя работы нельга давяраць арганізацыям агульнабудаўнічага профілю...

— Даруйце, але так робіцца, не раўняючы, ва ўсім свеце! Зрэшты, у выпадку з Навагрудскім замкам усё трохі інакш. Генеральным падрачыкам з'яўляецца "Белрэстаўрацыя" — установа, якую навічком у падобных справах не назавеш. А вось для спецыяльных работ будуць прыцягвацца самыя розныя арганізацыі адпаведнага профілю. Неабходна, прыкладам, умацаваць грунт на глыбіні каля дзесяці метраў, дзе ёсць крынічныя воды...

— Летась у Навагрудскім замку аднавіліся раскопкі. Ці прынеслі яны нейкія сенсацыйныя знаходкі?

Асаблівая ўвага сучаснікаў да Навагрудскага замка цалкам апраўдваецца канцэнтрацыяй гістарычных падзей, звязаных з гэтым месцам. Таму не дзіва, што кансервацыя пашчэрбленых муроў у рамках Дзяржаўнай праграмы "Замкі Беларусі" на сёння з'яўляецца адным з найпрыярытэтных праектаў у сферы гісторыка-культурнай спадчыны. Навуковы кіраўнік аб'екта, вядомы архітэктар-рэстаўратар Сяргей ДРУШЧЫЦ ахвотна падзяліўся апошнімі навінамі з Навагрудка, а таксама і далёкасяжнымі планами.

Сяргей Друшчыц ля муру Навагрудскага замка.

менавіта... Не выключана, што ён — таксама па-за межамі замкавай гары, у навакольным горадзе, які меў свае ўмацаванні.

— Многія наведвальнікі адрэстаўраванага Мірскага замка выказваюць прэтэнзіі да добраўпарадкавання яго ваколіц. Асабліва ім кідаецца ў вочы сучасная плітка...

— У Навагрудскім замку ніякай пліткі ды іншых сучасных матэрыялаў не з'явіцца. Як і сёння, наведвальнік будзе хадзіць па звычайным травяным газоне. Балазе наведвальнікі замкаў у Заходняй Еўропе на дыскамфорт з гэтай нагоды не скардзяцца. Вядома, будзе створана нейкая мінімальна інфраструктура, прызначаная для прыёму турыстаў. Хочацца верыць, што іх лік істотна ўзрасце, і гэта трэба ўлічваць!

— Адпаведна, уся інфраструктура будзе вынесена па-за межы аб'екта?

— Менавіта так. І нават лішне казаць, што на сёння з ёй у Навагрудку — вялікая праблема. Турыстаў туды і цяпер ужо прыязджае багата, але арганізаваных стаянак для тураўтобусаў, сувенірных крамак ды ўсіх іншых прыкмет добра наладжанага сэрвісу побач няма. Праблема — і з кавярнямі ды гатэлямі...

Гістарычным гарадам не абавязкова мець супергатэлі. У нас па сёння існуе стэрэатып, што калі гасцініца мае менш за 200 нумароў, яна адназначна нерэнтабельная. Але, як сведчыць досвед, прыватнікі ўмеюць выводзіць у прыбытак нават невялічкія і недарагія гатэльчыкі. А ў такіх мясцінах, як Наваг-

"Каронка" замест "брылі"

Навагрудак: арганічны выгляд руін супраць крынічных вод і не толькі

— Не, ніякіх сенсацый. Ведаецца, мы ж не скарбашукальнікі — у нас крыху іншыя функцыі. Работа мае этанакіраваны характар, і таму мы прыблізна ўяўляем тыя вынікі, якія нас чакаюць. Вось, напрыклад, рэшткі пабудовы XIII стагоддзя, што захаваліся недзе на глыбіні ў сем метраў. Пра іх існаванне было вядома яшчэ нашым папярэднікам, якія раней праводзілі раскопкі на дзядзінцы. Летась былі раскрыты вежы Пасадская і Дазорцы: пасля разбурэнняў 1706 года рэшткі тых пабудовы знаходзіліся пад зямлёй...

А што да знаходак — тут "уроджай" заўсёды шчодры: гэта накіраваныя стрэлы, ядры, кафля... Усе артэфакты мы перадаём у Навагрудскі гісторыка-краязнаўчы музей, і таму неўзабаве з імі зможа азнаёміцца кожны ахвотны.

Пакуль што раскопкі прыпынены, бо справа гэта нятанная. Усе наяўныя на сённяшні дзень сродкі было вырашана пусціць на ўмацаванне вежаў. Але спадзяюся, што ў наступным годзе археолагі прадоўжаць работу...

— А ці плануецца экспанаванне тых найдаўнейшых парэшткаў, пра якія вы казалі, на самім замчышчы?

— Найпершая наша задача — захаваць руіны, пра гэта цяпер і ўсе думкі. Але выніковы праект музейфікацыі замчышча прадуладжвае адкрыцця шурфы, у якіх мы зможам экспановаць, скажам, рэшткі царквы XIV стагоддзя. Не ведаю, ці ўдасца спусціцца "на стагоддзе ніжэй": гэта вельмі складана з тэхнічнага пункта гледжання.

Наведвальнік здолее ўбачыць амаль усе пабудовы, якія сёння хаваюцца ў нетрах зямлі. Вежы ды сцены паміж імі прыўзнямуць і закансервуюць. Скажам, тая самая вежа Дазорца захавалася на вышыню да трох метраў, але пакуль пра яе існаванне мала хто ведае. Археалагічную частку экспазіцыі дапоўняць макеты, што адлюстроўваюць усе стадыі існавання гэтага помніка спадчыны: драўляныя гародні, вежа-данжон XIV стагоддзя і, нарэшце, цалкам мураваны замак.

Рэшткі палаца сёння знаходзяцца на адзнаку вышэй, чым адзнака двара. І тут нам трэба вырашыць сур'ёзную задачу. У гэтай зоне мы не здолеем знізіць грунт пабудовы да адзнакі XIV стагоддзя, інакш падмуркі проста завяснуць у паветры. Палац мяркуецца пазначыць іншым чынам: праз аплікацыю, адлюстраванні яго планіроўку і само месца.

— А ці ведаюць сёння навукоўцы, дзе жыў знакаміты Міндоўг?

— Пакуль гэтае пытанне — дыскусійнае. Палац, пра які я казаў, быў збудаваны толькі ў XVIII стагоддзі. Вядома, князь мог жыць і ў вежы, што мае даволі вялікі аб'ём: 14 на 14 метраў. Але таксама ягоная рэзідэнцыя магла знаходзіцца не ў самім замку, а ў горадзе, які на той час быў шчыльна забудаваны. Усё ж замак у першую чаргу — гэта менавіта абарончае збудаванне.

Дакладна вядома і тое, што ў Наваградку знаходзіўся трыбунал Вялікага Княства Літоўскага. А вось дзе

рудак, іх павінна быць шмат — дарагіх, танных, розных... Да таго ж, дзе-нідзе ў свеце распаўсюджана практыка, калі турысты спыняюцца не ў гатэлях, а ў прыватных дамах. У нас яна таксама цалкам прымяняльная.

Возьмем, прыкладам, Нясвіжскі замак, які летась наведала каля 600 тысяч чалавек, а сёлета, мабыць, будзе яшчэ больш. Звычайна турысты прыязджалі ў Нясвіж і ў той жа дзень з'язджалі. А сучасная практыка паказвае, што каб яны мелі магчымасць застацца ў горадзе хаця б на адну ноч, дык і патрацілі б значна больш: на сувеніры альбо на харчаванне. Сёння тая праблема вырашана, прынамсі, часткова: у колішній радзівілаўскай стайні адкрыты гатэль. Перакананы, што захадзі ў гэтым кірунку павінны весціся і ў Навагрудку — паралельна з рэстаўрацыйнымі работамі.

Вядома, хваляваць гэта павінна не мяне. Рэстаўратары выканаюць сваю задачу і сыдуць, а вось выкарыстанне іх даробкаў у мэтах турызму — справа мясцовых улад і, зрэшты, жыхароў краю. Дзяржаўная задача развіцця турызму, які павінен значна папаўняць бюджэт краіны, патрабуе комплекснага вырашэння ўсіх праблем, заснаванага на міжнародным досведзе. Спадзяваюцца на сур'ёзныя даходы ад адных толькі білетаў у музейныя комплексы наўрад ці выпадае...

**Наталля КІРПІЧЭНКАВА
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Станцыя "Брэст рамантычны"

2 кастрычніка адкрыў свой дваццаты сезон сімфанічны аркестр Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы. Апошнія пятнаццаць з іх калектыву ўзначальвае мастацкі кіраўнік сталічнага духовага аркестра "Няміга" Аляксандр Сасноўскі, які робіць рэгулярныя рэйсы Мінск — Брэст.

— За гэты час, — кажа дырыжор, — калектывам было падрыхтавана больш як 150 разнастайных праграм (падкрэсла: не канцэртаў, бо іх проста безліч, а менавіта праграм) класічнай музыкі, аперэты, разнастайных джазавых, эстрадных кірункаў. Шмат перайгралі мы і беларускай музыкі, у тым ліку найноўшай, знаёмчыся з ёй тамтэйшую публіку. Узгадаю хаця б канцэртнае выкананне оперы "Мядзведзь" Сяргея Картэса. З аркестрам выступалі практычна ўсе вядомыя беларускія музыканты — ад знаных імёнаў да таленавітай моладзі.

Складаючы цяперашнюю праграму адкрыцця сезона, я выходзіў з таго твора, які прапанаваў малады беларускі піяніст Віталь Стахіевіч, ужо добра вядомы ў свеце: Фартэліяны канцэрт Шумана. Адпаведна, да яго захачалася далучыць іншых еўрапейскіх рамантыкаў і адцяніць узнёслы настрой больш драматычнымі ноткамі. Таму пачнуць канцэрт кранальная Восьмая сімфонія Шуберта і Трагічная ўверцюра Брамса. Утварыцца гэткая лінія "ад таямнічага паўзмроку да святла". Ну а сам юбілей будзем святкаваць увесну. У аркестры сабраліся папраўдзе апантанія музыканты, улюбёныя ў мастацтва. Дый сам Брэст — адзін з самых музыкальных гарадоў Беларусі...

Ураджай мудрасці

Мінская гарадская арганізацыя Беларускага прафсаюза работнікаў культуры ў чарговы раз згуртавала пад сваім дахам людзей, якія ў розныя часы працавалі тут і прымнажалі аўтарытэт суполкі...

У Дзень пажылых людзей сваім ганаровым гасцям супрацоўнікі гаркама падрыхтавалі змястоўную праграму — знаёмства з экспазіцыяй лонданскага Музея Вікторыі і Альберта "Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600 — 1800 гадоў" у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь.

А пастя была гутарка, пад час якой мы абмяркоўвалі далейшыя перспектывы ўдасканалення прафсаюзнага руху... Дарагіх гасцей павіталі старшыня Мінскага абласнога аб'яднання прафсаюзаў Віктар Маліноўскі, старшыня гаркама Валерый Грамада, свае пажаданні выказалі былыя старшыні гарадской арганізацыі Вячаслаў Кальцоў ды Георгій Молчан. Кожнаму з гасцей уручылі білеты ў Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь на спектакль "Мадам Батэрфляй".

Чарговая сустрэча з адкрытымі і шчырымі калегамі пераканала нас у тым, што "восенскі" ўзрост — гэта "уроджайная пара" чалавека, бо назапашана шмат жыццёвай мудрасці, спагады, дабыры і ёсць няспыннае жаданне быць запатрабаваным і карысным грамадству.

**Галіна ЛЯЙКО,
загадчык арганізацыйнага аддзела Мінскай гарадской арганізацыі Беларускага прафсаюза работнікаў культуры**

Сёння ў Неглюбцы — Свята беларускага ручніка

Пастаяннае вывучэнне, асэнсаванне "семантыкі тканага арнаменту" прыносіць Веткаўскаму музею народнай творчасці вялікую колькасць загадак, пошукаў, адкрыццяў... А днямі ў вёсцы Неглюбка, у адмысловым "запаведніку" ўзрыстага ткацтва, прайшло рэгіянальнае Свята ручніка, у якім прынялі актыўны ўдзел абласны і раённыя цэнтры народнай творчасці, аддзел культуры Веткаўскага райвыканкама і Неглюбскі сельскі цэнтр ткацтва. Што ж за таямнічыя сэнсы зашыфраваны ў нашых узорных тканінах? Адказ на гэтае пытанне паспрабуе даць адпаведная экспазіцыя на стэндзе музея ў рамках Музейнага форуму ў Гродне. Але найперш хацелася б распавесці пра вопыт веткаўскага музейнага вывучэння ручніковага феномену.

геаметрычных форм, своеасаблівую "парадыгму". Ведаючы яе, мы выбіраем і наносім на артэфакт частку са знакаў, альбо розныя часткі і паслядоўнасці, альбо ўвесь чын для адной кампазіцыі, і такім чынам асэнсоўваем магчымасць стварэння розных "фраз"...

Звязанасць календара, працы, абрадаў, суадноснасць іх паміж вялікім колам Сусвету, колам года і колам жыцця дазваляюць "уцягваць" у расшыфроўкі шмат розных кодаў, на якіх размаўляе Традыцыя. Гэтая стваральнасць добра бачная ў мясцовых загадках і прымаўках, у замовах і песнях, ва ўсіх фальклорных

чы за кожнай з традыцый, усё больш разумелі, што ручнікі, між іншым, — таксама мадэль культурнай прасторы і яе ўзаемаадносін з Сусветам.

Кампазіцыі арнаменту ручнікоў здаўна вывучаюцца і някелска апісваюцца і адрозніваюцца на фармальным, на ўласна дэкаратыўным узроўні, з пункта мастацтвазнаўчага гледжання. Але мы прыйшлі да іх "з другога боку", пачынаючы з асобнага знака і яго культурнага шляху, затым убачылі сімвалы ў іх "сітаксічных" групах на адной тканіне альбо ў суме тканін адной традыцыі. У бясконцай колькасці варыянтаў сталі адкрывацца глыбінныя асаблівасці дэкаратыўных арнаментальных пабудов...

Семантыка Атлантыды

На беларускіх тканінах захаваўся геаметрычны арнамент, асобным знакам якога — некалькі тысяч гадоў. Калісьці яны былі культавымі сімваламі раннеземляробчага перыяду і належалі продкам індаеўрапейцам. Мяркуюцца, што каля трох тысяч гадоў таму знакі ўжо склалі пэўны шэраг-чын. Як вядома, мова земляробства — адна з першых культурных моў. Яна мадэлявала сельскую гаспадарку як штогадовае аднаўленне Сусвету.

Ад кругавароту космасу паходзіў календар-цыкл, жыццёвае кола чалавека. Земляробчыя знакі наносіліся на ўсе артэфакты — паасобку альбо радамі, нібы пэўныя "фразы". Касмалагічны памер асэнсавання патрабаваў моцных намаганняў па дасягненні і ўтрымліванні гармоніі паміж чалавекам і Сусветам. Вялікія сілы былі пазначаны асобнымі сімваламі. Сёння ў апошніх ацалелых абрадах мы ўсё яшчэ бачым пэўныя траекторыі руху, што нагадваюць пра старажытную рытуальную геаметрыю. Нашы карагоды — геаметрычныя знакі бачныя з неба і чутныя самай зямлі: "Дзе карагод ходзе — там жыта родзе!".

Трыадзінства "зямля — жанчына — маці" мела шэраг знакаў, за аснову якіх браўся ромб — архаічны жаночы сімвал чэрава, што ўсіх нараджае. Старажытнаруская "жэно" і грэчаскае "гэно" маюць агульны карань і сэнс: "нараджаць". Мужчынскі ж пачатак і мужныя знакі — гэта крыжы. Яшчэ ў эпоху бронзы ўжываліся два іх асноўныя тыпы: прамы (просты) і касы. Яны таксама маглі мець розныя адрозкі, як і ромбы. Калі жаночае абразна суданосілася з зямлёю і зямною вільгацю, дык мужчынскія сімвалы звязаны з агнём і нябеснай апладняльнай сілаю. Аднак розныя месцы і лёсы прамога і касога крыжы сведчаць аб тым, што касы крыж — якраз "зямны".

Па ўнутранай структуры ромбы бываюць канцэнтрычныя "цэлыя" і падзеленыя на чатыры клеткі касым крыжом. У апошнім тыпе вучоныя ўзнаўляюць сэнс "за-

Мова ткацкага спасціжэння

сеянага поля", альбо жанчыны, якая носіць дзіця. Мы называем такі знак "ніва" і лічым, што ён пазначае і тэму шлюбу (з'яднанне жаночага і мужскога знакаў), і ўладкаванне дому. Гэта формула ўсяго ўпарадкаванага, добры пачатак, "зачын". Калі мы кажам "канцэпцыя", дык таксама ўжываем той жа вобраз. Часцей за ўсё клеткі такой "нівы" не пустыя: у кожнай з чатырох змяшчаецца кропка "зрянтка" або малы просты крыжык (яго архаічны сэнс — "агонь").

Ромбы "цэлыя", непадзеленыя, а таксама з адрозкамі-парасткамі здаюцца ў такім чыне празрыстымі па іх геаметрычнай "этымалогіі". Гэта зямля неўзараная, вольная, дзікая, хтанічная і божая, вясновая і дзявоцкая. Лагічным падаецца выкарыстанне такіх сімвалаў і для пазначэння дзявоцтва, і для дзявоцкіх абрадаў. Большая частка адпаведных знакаў мае канцэнтрычную пабудову ў ткацтве. У сярэдзіне — маленькі просты крыжык — агенчык пачатку жыцця. Ёсць, аднак, і "глухія" ромбы, без крыжыка: сімвал яшчэ не абуджаных сіл?

Архаічныя сімвалы маюць шэраг узаемазвязаных

жанрах. А яшчэ — у строі, у пабудове і арнаментацыі дому і любога традыцыйнага прадмета...

Больш за трыццаць гадоў таму музейшчыкі Веткаўшчыны запыталіся ў неглюбскіх майстрых: "А як вы разумееце, як ведаеце, што ваш ручнік ад розніваецца ад іншага?". Бабулі сталі паказваць і называць узоры: "Верябейчык", "лапа", "мядзведзева лапа", "казёл", "елка"... Ад той пары і мы сталі "бачыць", запісалі больш за 700 тэрмінаў-назваў — у розных традыцыях. Гэта была адыходзячая мова ткацкай "Атлантыды".

Музейшчыкі паспрабавалі асэнсаваць паслядоўнасць некалькіх розных знакаў як магчымую "сінтагму", працей кажучы, "словазлучэнне" або нават "сказ". Затым вывучалі "правілы" стварэння такіх "фраз": сіметрыя, асіметрыя, паўтор, чаргаванне, ускладненне формы да цэнтра альбо да нізу кампазіцыі... Нарэшце, сталі бачыць розніцу ў пабудове арнаментальных канцоў ручніка і саміх узорных тканін цалкам. Усё знаходзіла адпаведнасці ў прасторавай і часовай арганізацыі іншых "тэкстаў" лакальных культур: ад фальклорнага твору да траекторыі абрадаў. Стрымана і сціпла іду-

Архаічныя паслядоўнасці знакаў мелі магічнае і светаўтваральнае значэнне і наносіліся на сакральныя рэчы: камні, косткі, пазней — на кераміку. Але захаваўся поўны чынаў індаеўрапейскіх сімвалаў на ручніках сведчыць пра тое, што існавалі нейкія арнаментаваныя рэчы, якія перадалі сімвалічныя спалучэнні ручнікам.

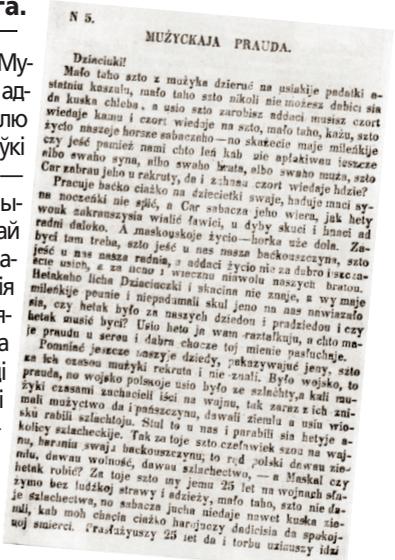
Здаецца, фундаментальна розныя кампазіцыі арнаменту ручнікоў узыходзяць да асобных шляхоў славянскіх плямён. Сёння бачна, што максімальна супрацьстаўляюцца дзве пабудовы арнаменту: папярочна-паласата і тая, што не ведае фрызавага падзелу, — "вертыкальная" (з варыянтам дыяганальнай сеткі). Прычым абедзве могуць развівацца з найменшай формы: адной паласы на краі белага палатна. Вертыкальная — падоўжная — звычайна ўяўляе з сябе пульсуючы-чаргаванне розных ромбаў у ланцугу. Старажытны імпульс такой кампазіцыі — перадае безупыннае ўзнаўленне жыцця: гэта і штогадовае вясновае абуджэнне зямлі, і працяг роду праз пакаленні. Вось вертыкальнага арнаменту нібыта звязвае зямлю і неба. Дыяганальная ж сетка — старажытны сімвал сапраўднага сеціва-мярэжы, што здаўна "ўлоўлівае" сваю здабычу: ад рыб і птушак да такога ж крыжовага прынцыпу апрацоўкі зямлі, да кошыкаў з зямным багаццем...

Сёння ў калекцыі Веткаўскага музея — больш за тысячу ручнікоў. Толькі пад час экспедыцый гэтага года фонды ўстановы папоўніліся сотняй адзінак. Некаторыя з іх — надзвычай архаічныя па знаках, тэхналогіях, кампазіцыях.

Галіна НЯЧАЕВА, дырэктар Веткаўскага музея народнай творчасці
На здымках: 1. Архаічная пара розных ромбаў прадстаўляе дзве "фазы" ў жыцці нівы. 2. Ручнік з в. Фёдараўка Веткаўскага раёна. 1920—1930-я гг. 3. Ручнік з пасёлка Гібікі Неглюбскага сельсавета. 1925 г. 4. "Вясновы" ланцуг ромбаў.

Сем нумароў праз 150 гадоў

Адным з самых знакавых і вядомых беларускіх выданняў 1860-х з'яўляецца газета "Мужыцкая праўда", першыя нумары якой выйшлі 150 гадоў таму. Да гэтай знамянальнай даты былі прымеркаваны Гарадзенскія чытанні, якія ў сёмы раз прайшлі ў абласной бібліятэцы імя Яўхіма Карскага.

Як вядома, "Мужыцкая праўда" адыграла вялікую ролю ў справе падрыхтоўкі паўстання 1863—1864 г. Яна, упершыню на беларускай мове, несл дэмакратычныя, асветніцкія ідэі ў асяроддзе сялянства, выхоўвала яго ў духу нявысіці да прыгонніцтва і самадзяржаўя, заклікала на барацьбу з імі. У 1862—1863-м яе выдавалі К.Каліноўскі, Ф.Ражанскі, С.Сангін, В.Урублеўскі. Усяго выйшла сем нумароў газеты, якая друкавалася ў выглядзе лісткова невялікага фармату значным накладам і распаўсюджвалася амаль па ўсёй Беларусі, у Літве, Латвіі.

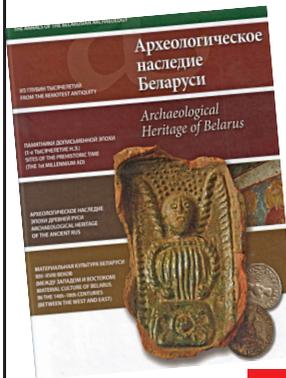
Удзельнікі Чытанняў паспрабавалі прааналізаваць ролю "Мужыцкай праўды" ў развіцці беларускай культуры, паказалі газету як узор мастацкай публіцыстыкі. У прыватнасці, прафесар кафедры беларускай культуры і рэгіянальнага турызму Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я.Купалы Аляксей Пяткевіч падкрэсліў значнасць газеты, "якая загарварыла мовай свайго народа" і рознакава паўплывала на развіцці беларускай літаратуры.

Асаблівую цікавасць выклікаў адкрыты прагляд "Мужыцкая праўда" — першая дэмакратычная газета на роднай мове, што быў падрыхтаваны аддзелам краязнаўства сумесна з аддзелам рэдкіх кніг і старадрукаў Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея. У першым раздзеле — "Мужыцкая праўда ў кантэксце беларускай культуры" — былі прадстаўлены тэксты самой газеты і вынікі даследаванняў навукоўцаў. Другі — "Перыядычны друк Гродзеншчыны" — адлюстравалі газеты нашага рэгіёна, пачынаючы ад "Газеты Гродзенскай" і заканчваючы сучаснымі.

Любоў ТУРМАСАВА, загадчык аддзела краязнаўства Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я.Ф. Карскага

І лыжка, і меч

Па старонках летапісу археалогіі

Можна толькі здагадацца, колькі археалагічных артэфактаў, а дзякуючы ім і нечаканых адкрыццяў, было выяўлена на тэрыторыі Беларусі цягам апошніх ста гадоў. Відавочна, што гэты скарб складаецца не з аднаго дзясятка тысяч прадметаў даўніны.

Спробу сабраць і прааналізаваць археалагічную спадчыну зрабіла ў аднайменнай кнізе, што пабачыла свет у выдавецтве "Беларуская навука", доктар гістарычных навук, кіраўнік Цэнтра даіндустрыяльнага грамадства Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Вольга Ляўко.

Багата ілюстраванае выданне "Археалагічная спадчына Беларусі" створана па матэрыялах навуковых археалагічных фондаў, а таксама археалагічнай навукова-музейнай экспазіцыі Інстытута гісторыі. Шэраг прадстаўленых у кнізе археалагічных артэфактаў сёння можна убачыць у музеях Мінска, Палацка, Віцебска, Магілёва, Гомеля, Гродна, Оршы, Талачына, Шклова. Адметна, што многія з каштоўных прадметаў былі знойдзены абсалютна выпадкова. Да прыкладу, рытуальная разная лыжка са знакам Рурыкавічаў XII ст. у 2000 годзе была выяўлена на тэрыторыі Калінкавіцкага раёна. А дзяржаўна скандынаўскага мяча IX ст. — на Барысаўшчыне.

На старонках кнігі можна убачыць прадметы, што трымалі ў руках нашы продкі — жыхары першабытных стаянак на месцы сучасных вёсак Бердыж і Юравіч, артэфакты, якія засталіся ад насельніцтва падзвінскіх балот, у прыватнасці, стаянкі Асавец, помнікі дапісьмовай эпохі, прадстаўленыя артэфактамі жалезнага веку. Праз знойдзеныя археалагічныя знаходкі добра ўяўляюцца розныя віды дзейнасці жыхароў Старажытнай Русі, Вялікага Княства Літоўскага.

Роберт Фальк. Аўтапартрэт.

Так, "віцебскі перыяд" Фалька — малавывучаная старонка ў гісторыі айчыннага мастацтва 1920-х. Мабыць, я быў першым у Беларусі, хто амаль 20 гадоў таму спрабаваў у "К" зрабіць накід нейкага эскізу даследавання гэтай тэмы. На той час, акрамя бязлівых згадак наконт таго, што Фальк цягам кароткага часу выкладаў у Віцебскай мастацкай школе, па сутнасці, не было нічога. А практычна ўсе расійскія біёграфы мастака і мемуарысты ўвогуле не ўзгадалі пра гэты "фрагмент" яго шматлікага, цікавага і вельмі нялёгкага жыцця ў творчасці.

Чаму я тады зацікавіўся Фалькам? Мабыць, таму, што мая ўніверсітэцкая перададзгломная праца сярэдзіны 1960-х гадоў была прысвечана практычна нявывучанаму тады ў савецкім мастацтвазнаўстве (і таму мала вядомаму нават спецыялістам) мастацкаму аб'яднанню "Бубновы валет". У яго складзе Фальк поруч з П.Канчалоўскім, А.Купрыным, А.Ленчулавым, І.Машковым, В.Раждзевенскім ды іншымі бліскучымі "парушальнікамі спакою" займаў гучнае месца аднаго з лідараў. Хаця ў працэсе работы пра сувязь мастака з Віцебскам я абсалютна нічога не ведаў, пакуль не сустрэўся з яго ўдавой Ангелінай Васільеўнай Шчокінай-Кротавай, якая пра жыццё з Робертам Рафаілавічам апошнія дзевятнаццаць гадоў ягонага жыцця.

З гэтай жанчынай у 1964-м я сустрэўся ў Маскве, па яе прапанове, не ў яе доме, а ў маскоўскай двухпакатковай кватэры-камунальніцы ейнай маці Алены Іванаўны. У старым блакноце ў мяне захаваўся запіс: "Вуліца Метрабудаўская, дом 42-1, Алена Іванаўна Вяжбіцкая, 74-х гадоў, маці Анг. Вас. Шчокінай-Кротавай, нар. 1890 г. Купіць для жанчын кветкі і дзве каробкі цукерак. Быць а 12-й гадзіне 16 красавіка".

Там я даведаўся, што гэты дом — непадалёк ад былой майстэрні Фалька, якая знаходзілася ў знакамітым Доме Перцава ў стылі новарускага мадэрна (калі не памыляюся, у раёне Курсавага завулка на беразе Масквы-ракі). Менавіта Ангеліна Васільеўна, акрамя расповеду пра складаны лёс мужа, расказала тое-сёе і пра "віцебскага" Фалька, а таксама выплумачыла версію з нагоды прыезду мастака ў горад на Заходняй Дзвіне (нібыта з яго ўласных слоў). Аказваецца, Фальк незадоўга да сваёй смерці ўсё ж паспеў трохі распавесці жонцы пра сваё жыццё-быццё ў "правінцыйным" Віцебску. Хаця я сумняваюся, што мастак мог выкладзіць ёй усе падрабязнасці сваіх "амурных" віцебскіх прыгод, звязаных з сямейнымі адносінамі з двума першымі яго жонкамі — Лізаветай Пацехінай і Кірай Аляксеевай — і, адпаведна, са сваімі малымі дзецьмі ад іх. Шлюбам з карэннай віцебчанкай, сваёй вучаніцай, мастачкай Раісай Ідэльсон скончыўся "віцебскі перыяд" лавеласа Фалька, і яго любоўная лодка на наступныя дзесяць гадоў апынулася ў цыхай гавані — да чарговага разводу. Л.Шчокіна-Кротава кажа: "Так, жанчынамі Роберт вельмі захапляўся і часта пакутаваў ад усіх складаных адносін з імі. Часам каляўся ў сваіх грахах як хрысціянскі грэшнік, што не перашкаджала яму ўсё пачынаць зноў і зноў. Аднак па натуре быў чалаве-

Мала хто ведае, што 1921-ы быў для "класіка духоўнасці першай паловы XX стагоддзя" Роберта Рафаілавіча Фалька асаблівай старонкай яго жыцця — і творчага, і педагогічнага, і асабістага. Сам ён пра гэты час амаль не ўспамінаў. У лістах ды аўтабіяграфіях абыходзіў увагай сваю нядоўгую віцебскую "адысею", і на тое, мне здаецца, былі свае прычыны. Ды і сучаснікі, і тры жонкі Фалька (а ўсяго іх было чатыры) — Лізавета Пацехіна, Кіра Аляксеева-Фальк і Раіса Ідэльсон — таксама сціпла гэта замоўчвалі, бо для іх Віцебск таго года быў своеасаблівым "табу", пра што я раскажу ніжэй. Праўда, захаваліся машынапісныя дзённікавыя запісы Раісы Ідэльсон (1920 — 1925 гг.), якія знаходзяцца ў Расійскім дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва (ф. 3018, адзінка захавання 212). Там пра гэты перыяд ёсць сія-тыя матэрыялы. Але хто іх чытаў?..

Р.Фальк. Віцебск. 1921г.

Роберт Фальк у Віцебску "Я ўбачыў у глыбіні пейзажу чырвоную рабіну..."

кам сардэчным і чутым, дапамагаў усім, хто жыў у нястачы. Але, тым не менш не меў бы нічога супраць таго, каб у яго існаваў гарэм...". Так жартам казаў мастак.

Колькі слоў аб папярэдніх дзвюх жонках мастака, пра каго фалькаўскія біёграфы не вельмі любяць узгадваць. А — дарэмна, бо яны заслужылі павягі і пашаны. Тым больш, што першая — мастачка Лізавета Пацехіна, маці агульнага сына — Валерыя Фалька, — афіцыйна развялася з мужам перад самым яго ад'ездам у Віцебск. Сын жа пакутаваў на шызафрэннію. Але другая жонка — таксама мастачка, Кіра Аляксеева-Фальк, дачка К.С. Станіслаўскага і маці агульнай дачкі — Кірылы (Царылы) Фальк, будучай вядомай перакладчыцы з французскай мовы і музейнаўцы, — развялася з Фалькам пасля яго прыезду з Віцебска ў Маскву, дзе мастак адразу пабраўся шлюбам з Раісай Ідэльсон. Вось такая атрымліваецца заблытаная сямейная карусель у жыцці шчодралюбнага Фалька.

Упершыню мастак ажаніўся з дваранкай Лізаветай Пацехінай у 1909 годзе (яны вучыліся разам у Маскоўскім вучылішчы жывапісу, скульптуры і архітэктуры). Перад вячэннем з ёй Фальк ахрысціўся і атрымаў імя Раман (пасля 1917-га зноў стаў Робертам). Словам, Ліза была пакуль што адзінай музай мастака. І ейны вобраз застаўся аж у пятнаццаці фалькаўскіх цудоўных партрэтах, якія былі напісаны з 1908 па 1918 гг. З другой жонкай Кірай Аляксеевай, дачкой Станіслаўскага, Фальк афіцыйна пра жыў усяго нічога — з 1920-га да 1922 г. (хаця ўпайкі сустракаліся з 1916-га). За гэты час нарадзілася дачка Кірыла. А потым наш герой ажаніўся з Раісай Ідэльсон. Бацька апошняй Веніямін Іванавіч быў земскім урачом і патомным ганаровым грамадзянінам Віцебска, маці Жанета Маісеўна Баркан — з багатай нямецка-ўкраінскай сям'і гандляршай ільном.

Рая вучылася спачатку ў Пэна, потым у Школе падтрымкі мастакоў пры Акадэміі мастацтваў у Петраградзе. Перад знаёмствам з Фалькам — у мастацкай школе Я.Гольдבלата. У 1928 — 1929 гг. Раіса і Роберт жылі ў Парыжы. Потым яна вярнулася ў Маскву — быццам бы да хворых бацькоў. Але, на мой погляд, прычына была не толькі ў гэтым: Фальк у Парыжы, амаль ці не на вачах жонкі, закруціў раман з мастачкай Лідзіяй Ніканоравай, якая перад гэтым паспела адсвяткаваць свой шлюб са скульптарам Жоржам Арцэмавым. Ці была галоўная прычына ўцёкаў Раісы ў Маскву ўласна ў здрадзе Фалька — дакладна не магу сказаць, але факт застаецца фактам: у 1931 годзе Лізавета кінула мастака. Хачу падкрэсліць, што ўсе сучаснікі, у тым ліку і наступная, апошняя, жонка Фалька — Ангеліна Васільеўна, вельмі добра адгукаюцца пра Лізавету як пра чалавека "бясконцага сэрца", "вельмі таленавітага і разумнага", чья кіпучая энергія заўсёды была скіравана на клопат аб любімых людзях". І ўсе аднадушна прызнавалі, што яна разумела жывапіс Фалька лепш за прафесійных мастацтвазнаўцаў. Пра жыла яна 78 гадоў і памерла ў Маскве ў 1972-м, да канца захоўваючы добрую памяць пра свайго былога мужа і вялікага жывапісца XX стагоддзя...

Так, пасля ад'езду Раісы Фальк заставаўся ў Францыі яшчэ доўга. І раптам, у самы разгар "вялікага тэрору", напрыканцы 1937-га вярнуўся на радзіму! Калі яго сябра Саламон Міхалс даведаўся пра гэта, ён выгукнуў: "Знайшоў час вяртацца!". Але Фалька не арыштавалі: уратаваў яго сябра — "сталінскі сокал", адзін з першых Герояў Савецкага Саюза Андрэй Юмашаў. З пачатку 1938-га ён пастаянна браў Фалька з сабой у свае паездкі ў Крым і Сярэднюю Азію. Гэты сумесны вандрукі былі прадуманым ходам Юмашава — удалай спробай дапамагчы

мастаку, "фармалісту і касмапаліту", знікнуць з поля зроку сталічных энкаведыстаў і тым самым зберагчы яго ад арышту...

...Мінулі гады, і зараз ужо можна нешта працягчы ў даследаваннях пра Фалька ў кантэксце Віцебскай мастацкай школы мастацтвазнаўцаў В.Дуванова, А.Шацкіх, А.Лісава, В.Шышанава, Л.Хмяльніцкай ды іншых, але адзінай цэласнай "манаграфіяй", хаця б газетна-часопіснай, пра ўласна "віцебскага Фалька" я пакуль не знайшоў. Таму зараз паспрабую выправіць сітуацыю, тым больш, нейкія матэрыялы на гэты конт у маім хатнім архіве захаваліся з даўніх часоў...

...Зімовай лютаўскай раніцай 1921 года з маскоўскага цягніка, што прыбыў у Віцебск, сышоў высокі, крыху згорблены чалавек, апрануты ў габардынавае паліто, у фетравым капелюшы, акулерах у шырокай рагавой аправе. У руках у яго была пашматная валізка і вялікі рулон палатнаў. Выйшаўшы з вакзала, ён убачыў рамзнікі і здзіўліўся: той нібыта сышоў з карцін Шагала, ягонага даўняга прыяцеля: з гэтымі, у лапсардаку, у чорным капелюшы. Паехалі па горадзе ў бок Бухарынскай вуліцы, дзе месціўся Маста-

ды і ў Парыжы таксама гэты дзіўны незнаёмец быў ужо доволі вядомай асобай. Зваўся ён Робертам Фалькам. Чатыры месяцы таму яму споўнілася 34 гады. У мінулым засталася вучоба ў Канстанціна Юона, Валянціна Сярова, Канстанціна Каровіна, вандрука па Італіі, якую ён прайшоў уздоўж і ўпоперак пешшу, атрымаўшы добрыя грошы за адзін прададзены твор. Яго ведалі многія з расійскіх знаўцаў жывапісу па выстаўках "Мир искусства" і спыннага "Бубновага валета", ведалі як дзёрзкага каларыста з "вельмі добрым густам", зауятага апалагета жывапісу Поля Сезана...

Што ж прывяло Фалька сюды, у гэты старадаўні патрыярхальны горад, які па волі лёсу за нечувана кароткі тэрмін стаўся ледзь не сталіцай еўрапейскага авангарда? Прынамсі, бадай, другім горадам пасля Парыжа ў сэнсе значнасці тых наватарска-радыкальных шляхоў у сучасным мастацтве, якія смела і рызыкаўна будавалі "вестуны вечнасці" Марк Шагал і Казімір Малевіч са сваімі нястомнымі маладымі вучнямі-арлянятамі. Я сканструяваў дзве версіі матыву прыезду Фалька ў Віцебск. Згодна з першай, расказанай А.Шчокінай-Кротавай, ён "...дзесьці

Роберт Фальк у Віцебску "Я ўбачыў у глыбіні пейзажу чырвоную рабіну..."

Р.Фальк. Нацюрморт.

ка-практычны інстытут. Рамзнік быў вяцельны дзяцюк, мармытаў сабе пад нос нейкую яўрэйскую песенку, не звяртаючы ніякай увагі на свайго інтэлігентна апранутага кліента.

Прыезджы тым часам са здзіўленнем разглядаў маленькія драўляныя хаткі, коз, курэй, гусей, свінняў і нават коней, што гулялі па вуліцах. А бліжэй да цэнтра і ўвогуле давалася войкнуць: чалавек убачыў пасярод плошчы трохі абдзёрты часам высокія геаметрычныя канструкцыі, рознага кшталту кубы, цыліндры, шары, конусы, на сценах дамоў — рознакаляровыя прамавугольнікі, трохвугольнікі, сегменты, загэцканыя бруднаватым снежным пылам... Што за насланне? Што гэта: "рэшткі" леташняга буйнога гарадскога свята ў гонар Кастрычніка ці "пастаянная экспазіцыя" ў экстр'еры Віцебска, створаная неўтаймаванымі Шагалам і Малевічам, сябрамі маладосці гэтага прыезджыга чалавека?..

Безумоўна, рамзнік не ведаў, каго ён вёз. Хаця ў Маскве і Петраградзе,

на пачатку 1920-х паехаў у Віцебск, каб "супакоіць" Малевіча. Той там выкладаў. На яго ў Наркамасветы было шмат скаргаў, у тым ліку і ад мастакоў. Фальк паехаў туды з ордэрам на ягоны арышт, але апошні так і не скарыстаў..."

Што да версіі Ангеліны Васільеўны, дык яе можна па-чалавечы зразумець: Фальк не жадаў ні перад кім, нават у сталыя гады, "адкрываць" патаемныя асабістыя ўспаміны пра свой віцебскі раман з Ідэльсон. Характар мастака — мяккі, незластвівы, няшкодны, "антыпалітычны" — цалкам не падыходзіў для выканання місіі — "арышту" Малевіча. Прынамсі, ніводнага афіцыйнага дакумента на гэты конт я не сустракаў. Думаю, усё гэта — легенда, якая мае дачыненне да ўзаемаадносін Шагала і Малевіча. Паводле яе, Малевіч "выгнаў беднага генія з роднага Віцебска", а Фальк быў пасланы аддзелам Наркамасветы ў Віцебск, каб "арыштаваць Малевіча"...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

з 6 кастрычніка

АК Афіша "К"

да 13 кастрычніка

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастоцтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастоцтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

■ "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі".
■ Выстаўка У.Савіча "Размова з уласным ценем, або Гульня з колерам".

■ Выстаўка М.Селешчука "Паміж святлом і ценем", прысвечаная 65-годдзю з дня нараджэння мастака.

■ "Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600 — 1800". З калекцыі Музея Вікторыі і Альберта (Лондан).

■ Партрэт Войцэха Пуслоўскага пэндзля Валенція Ваньковіча.

■ **Слущкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

■ "Ані. Бласпавены вобраз армянскай сталіцы" (фотавыстаўка Армена Казарана).

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

Музей "Дом Ваньковічаў. Культура і мастацтва першай паловы XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ "Цярноўнік красаў" (сямейнае фота Ваньковіча-Вайніловіча, прысвечанае Эдварду Вайніловічу, заснавальніку Чырвонага касцёла).

■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча (выстаўка аднаго твора).

Музей Беларускага народнага мастацтва ў В. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Беларуская поспілка".

Музей В.К. Бялыніцкага-Бірулі ў г. Магілёве

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."
■ "Вясельныя традыцыі Усходу. Японія. Індыя. Карэя".

Музей "Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Беларуская поспілка".

Музей В.К. Бялыніцкага-Бірулі ў г. Магілёве

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."
■ "Вясельныя традыцыі Усходу. Японія. Індыя. Карэя".

Музей "Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Беларуская поспілка".

Музей В.К. Бялыніцкага-Бірулі ў г. Магілёве

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Водбіліскі ваеннай славы".

■ "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."
■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:
■ Выстаўка плаката У.Крукоўскага "Старонкі гісторыі".

■ "Сяргей Вайцэхоўскі. Генерал дзвюх армій". Дом-музей Із'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка піктарыяльнай фатаграфіі Марыі Банэ "Дом".

Замкавы комплекс "Мір"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).
■ "Рэальнае і міфічнае ў скульптуры" (Л.Нішчык).
■ "Мой родны край" (П.Абадзіньскі).

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
■ "Шляхам Янкі Купалы да Якуба Коласа" (дэманструецца ў філіяле "Мікалаеўшчына" Музея Якуба Коласа, у Мемарыяльнай сядзібе "Смоўляна").
■ Выстаўка з уласных фондаў музея да 100-годдзя

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "1812 г. Вайна і мір".

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

Тэатр "Стойкі алавяны салдацік" (казка для дзяцей і дарослых) паводле Х.К. Андэрсена.
■ 7 — "Дажыць да прэм'еры" (камедыя) М.Рудкоўскага.
■ 9 — "Адвечная песня" (музычны спектакль) паводле Я.Купалы.
■ 10 — "Шчаслівы муж" (камедыя) Ф.Аляхновіча.
■ 11 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.
■ 12 — "Ліфт" (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.
■ 13 — Фэстываль "ТэАрт".

Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 6, 7 — "Шахразада" (балет) М.Рымскага-Корсакава.
■ 9 — "Сем прыгажунь" К.Караева (Дні культуры Азербайджанскай Рэспублікі).
■ 10 — "Лебядзінае возера" П.Чайкоўскага.
■ 11 — "Травіята" (опера) Дж.Вердзі.
■ 12 — "Італьянскія ўражанні" (Музычныя вечары ў Вялікім).
■ 13 — "Сільфіда" Х.Левенсольда.

Застужаны калектыў Рэспублікі Беларусь

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ 6 — "Містэр Розыгрыш" С.Кандрашова.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

з дня нараджэння Максіма Танка "Я заўжды помню голас твой".
■ "Таямніцы Дома Песняра": інтэрактыўная гульня-віктарына для дзяцей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту па экспазіцыі Музея Якуба Коласа.

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Экспазіцыя "Шляхі" з 3D-праглядам.
■ "Неўміручая Паўлінка".
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

Дзяржаўны музей гісторыі Беларускай літаратуры

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ "Апякункі паэтычных нябёс".
■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
■ "Няхай світае свету!".
■ Міні-выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Танка, "Паэт з нарачанскага краю".

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "1812 г. Вайна і мір".

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

Тэатр "Стойкі алавяны салдацік" (казка для дзяцей і дарослых) паводле Х.К. Андэрсена.
■ 7 — "Дажыць да прэм'еры" (камедыя) М.Рудкоўскага.
■ 9 — "Адвечная песня" (музычны спектакль) паводле Я.Купалы.
■ 10 — "Шчаслівы муж" (камедыя) Ф.Аляхновіча.
■ 11 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.
■ 12 — "Ліфт" (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.
■ 13 — Фэстываль "ТэАрт".

Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 6, 7 — "Шахразада" (балет) М.Рымскага-Корсакава.
■ 9 — "Сем прыгажунь" К.Караева (Дні культуры Азербайджанскай Рэспублікі).
■ 10 — "Лебядзінае возера" П.Чайкоўскага.
■ 11 — "Травіята" (опера) Дж.Вердзі.
■ 12 — "Італьянскія ўражанні" (Музычныя вечары ў Вялікім).
■ 13 — "Сільфіда" Х.Левенсольда.

Застужаны калектыў Рэспублікі Беларусь

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ 6 — "Містэр Розыгрыш" С.Кандрашова.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ Фотаробаты С.Халадзіліна "Да Ліверпуля з Гомеля... 101 год".
■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арт-фактах".
■ Персанальная выстаўка К.Раждэсцвенскай "Прыватная калекцыя".
■ "Беларускія землі на геаграфічных картах XVI — пач. XXI стст."
■ "Даспехі і узбраенне Заходняй Еўропы XVI — XVII стст."
■ Выстаўка "Кніжная літаграфія Алены Лось".
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".
■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

Аб'ява*

ОАО "Гомель-Белпромкультура" спецыялізаванае прадпрыемства па комплектацыі аб'ектаў культуры

предлагает
любое
звуковое
и световое
оборудование
производства предприятий
Республики Беларусь

Форма оплаты любая.
Доставка и монтаж.

г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPk.by

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 227 60 81.
На сцэне Палаца культуры прафсаюзаў:
■ 6, 10 — "Вячэра з прыдуркам" (камедыя ў 2-х дзях) Ф.Вэбэра.
■ 8 — "Хам" (нёманскі міф) Э.Ажэшка.
На сцэне Цэнтральнага дома афіцэраў:
■ 7 — "Тэатр Уршулі Радзівіл" паводле Ф.У.Радзівіл.
На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск":
■ 10 — "Гендэль Бах" П.Барц.
■ 11 — "Старомодная каме-
дыя" А.Арбузава.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 6 — "Кветачка-вясёлка" (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.
■ 7 — "Церам-церамок" С.Маршака.
■ 11 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурок" С.Яфрэмава, С.Когана.
■ 12, 13 — "Аладдзін" Н.Гернэт.

Беларускі тэатр "Лялька"